

Nr 203.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter m. m.; given Stockholms slott den 14 mars 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sven Lübeck.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1930.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Departementschefen, statsrådet Lübeck anför:

I årets statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 59) anförde jag beträffande behovet av medel till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, att med hänsyn till det läge, i vilket en av mig öförmäld byggnadsfråga för kustsjukhuset å Styrö befunne sig, det icke vore möjligt att då intaga någon definitiv ståndpunkt beträffande spörsmålet om ytterligare statsbidrag till denna anstalt. Detta spörsmål samt tillika föreliggande frågor om ytterligare statsbidrag till kustsanatorierna vid Apelviken

och i Barkåkra syntes mig emellertid böra prövas i samband med varandra. Frågan om storleken för nästa budgetår av anslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter vore i sin tur i ej oväsentlig grad afhängig av den ställning, som komme att i bidragshänseende intagas beträffande kustsanatorierna. Vid angivna förhållanden ansåg jag därför samtliga här ifrågavarande spörsmål först senare kunna i en särskild proposition underställas riksdagens prövning. I anslutning härtill föreslog jag med ledning av föreliggande uppgifter, att anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter måtte i riksstatsförslaget för nästa budgetår preliminärt upptagas till 1,400,000 kronor.

Detta blev ock Kungl. Maj:ts beslut.

Sedan byggnadsfrågan för Styrsöanstalten numera kommit i sådant läge, att den kan underkastas åsyftad prövning, ber jag att få upptaga samtliga nyss angivna spörsmål till behandling. I samband härmed torde även få tagas under skärskådande föreliggande frågor angående *dels* bidrag enligt de för kustsanatorierna tillämpade normerna till en av stiftelsen Solhem i Borås planerad anstalt för tuberkulossjukvård för barn, *dels* särskilt bidrag till kustsanatoriet vid Apelviken till följd av vissa moderniseringsarbetens utförande, *dels* ock förhöjning av de bidrag, vilka tidigare beviljats landstinget i Jämtlands län för uppförandet och driften av länets centralsanatorium Solliden vid Östersund.

Jag ämnar då till en början redogöra för innehållet i *medicinalstyrelsens skrivelse den 24 augusti 1929*, däri styrelsen framlagt beräkning rörande det behov av medel till byggnadsbidrag i avseende å tuberkulossjukvårdsanstalter — fränsett medel till ytterligare byggnadsbidrag till kustsanatorierna vid Apelviken, i Barkåkra och å Styrsö — som styrelsen vid angivna tidpunkt ansåg föreligga.

Gällande bestämmelser och beslut. Först må emellertid erinras, att riksdagen alltsedan år 1909 anvisat medel till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, företrädesvis tuberkulossjukhus och tuberkulossjukstugor samt tuberkulosavdelningar å andra sjukvårdsanstalter, samt att totalsumman av de sedan nämnda tid beviljade medlen uppgår till 8,223,000 kronor, därav 1,175,000 kronor anvisats i form av reservationsanslag för budgetåret 1929/1930.

För åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag har riksdagen fastställt allmänna bestämmelser, varjämte riksdagen från och med år 1912 lämnat visst medgivande om kostnadsfri upplåtelse av kronomark för anläggning av tuberkulossjukvårdsanstalter.

De allmänna bestämmelserna äro innefattade uti kungörelse den 27 juni 1914 (nr 292) med däri genom kungörelser den 13 juni 1919 (nr 305) och den 7 juli 1921 (nr 385) gjorda ändringar. Statsbidraget utgår enligt dessa allmänna bestämmelser med högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden, dock högst med 2,000 kronor per vårdplats, samt får uppbäras först sedan sjukhuset blivit färdigt och efter avsyning godkänts av medicinalstyrelsen.

I vissa fall har emellertid riksdagen medgivit avvikelser från de sålunda fastställda reglerna. Sålunda har 1927 års riksdag (skrivelse nr 250) i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 217 förklarar, bland annat, att ett av 1925 års riksdag anvisat bidrag av 1,000,000 kronor till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt, *centralsanatorium*, skulle utgå på sätt och under villkor, Kungl. Maj:t föreslagit. I berörda proposition förordades bland annat, att nyssnämnda bidrag å 1,000,000 kronor skulle, oavsett byggnadskostnadernas belopp, få oavkortat uppbäras för ett sjukhus om minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, samt att bidraget skulle kunna utbetalas dels i tre terminer med 300,000 kronor för varje gång sedan minst motsvarande andel — varje gång tre tiondelar — av hela byggnadsarbetet utförts och det vid besiktning konstaterats, att utförandet skett i enlighet med godkända ritningar, dels ock med ett slutbelopp av återstående 100,000 kronor, sedan byggnaden blivit fullt färdig samt avsynats och av medicinalstyrelsen godkänts. Eventuellt skulle sistnämnda belopp vid utbetalningen reduceras till följd av skyldighet för landstinget att i samband med nedläggande helt eller delvis av den nuvarande tuberkulossjukvårdsanstalten vid Sandträsk enligt närmare angivna grunder återbära viss del av det för uppförande av denna anstalt tidigare uppburna statsbidraget.

Vidare har 1927 års riksdag (skrivelse nr 252) i anledning av ett utav Kungl. Maj:t i proposition nr 218 framlagt förslag medgivit, att statsbidrag finge, utan hinder av gällande författningsbestämmelser i ämnet, under iakttagande av vissa närmare angivna villkor och föreskrifter beviljas till uppförande av nyssberörda *centralsanatorium, Solliden, i Jämtlands län* med ett belopp av 4,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade. Detta bidrag må utgå först sedan anstalten blivit avsynad och godkänd. Bidraget skulle enligt nyssnämnda grunder uppgå till högst 648,000 kronor, men i samband med dess utbetalande skulle återbäring ske av det statsbidrag, som tidigare erhållits för uppförande av en tuberkulossjukstuga vid Solliden, vilken i samband med centralsanatoriets tillkomst skulle nedläggas. Sistnämnda statsbidrag, utgörande 40,000 kronor, skulle emellertid vid återbäringen av skäl och enligt grunder, för vilka i propositionen närmare redogjorts, minskas med ett belopp, motsvarande 800 kronor för varje år från det sjukstugan efter avsyning varit i bruk. Enligt nu berörda grunder har det totala statsbidraget till centralsanatoriets uppförande beräknats komma att utgöra 648,000 — (40,000 — 17,600) 625,600 kronor.

Slutligen har 1928 års riksdag (skrivelse nr 254), med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 66, medgivit statsbidrag till belopp, växlande mellan 2,500 kronor och 4,000 kronor för vårdplats, för anordnande av *visst antal vårdplatser å olika tuberkulossjukvårdsanstalter inom Västerbottens län*. Dessa bidragsbelopp må ej heller utgå, förrän vederbörande anstalt blivit färdig och efter avsyning godkänd.

Vid prövning av frågan om behovet av anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för de senare budgetåren (se vederbörande punkter under femte huvudtiteln av statsverkspropositionerna för åren 1924—1928) hava föredragande departementscheferna gjort uttalanden av innebörd, att av statsekonomiska skäl en begränsning krävdes av statsbidrag utav

förevarande slag till endast sådana fall, där ett verkligt starkt behov kunde påvisas. Hit hava då ansetts böra framför allt hänföras byggnadsföretag, genom vilkas utförande ett större antal nya vårdplatser skulle kunna utvinnas, men till fall av antydd art hava under de senaste åren funnits jämväl böra räknas dels sådana, i vilka ifrågasatta anordningars utförande direkt skulle lämna nya eller vidgade möjligheter till en effektiv sjukdomsbehandling, dels ock — med anledning av 1927 års riksdags ställning i en speciell fråga — undantagsvis fall, där avsedda arbeten skulle medföra avsevärda besparingar i vederbörande anstalts driftekonomi, förbättra dess sanitära förhållanden eller vara ägnade att lätta förefintlig betydande knapphet i tillgången på personalbostäder.

Medicinalstyrelsens anslagsskrivelse den 24 augusti 1929.

Vad härefter angår medicinalstyrelsens *skrivelse den 24 augusti 1929* innehåller densamma — med bortseende från två däri upptagna belopp om tillhoppa 120,000 kronor till bidrag för uppförande av nyssnämnda av stiftelsen Solhem planerade tuberkulossjukvårdsanstalt för barn, vilken bidragsfråga styrelsen i utlåtande den 15 september 1929 ägnat särskild handläggning — huvudsakligen följande.

Enligt vad medicinalstyrelsen inhämtat hos statskontoret hade vid ingången av budgetåret 1929/1930 å ifrågavarande anslag funnits en behållning av	kronor	857,688: 96
Lades därtill det för budgetåret 1929/1930 beviljade anslaget å	»	1,175,000: —
uppstode ett belopp av	kronor	2,032,688: 96
å vilket, enligt vad hos statskontoret inhämtats, under tiden från och med den 1 juli 1929 till och med den 23 augusti 1929 utbetalats	»	17,750: —
Det disponibla beloppet skulle alltså utgöra	kronor	2,014,938: 96

Angående frågan, i vad mån detta belopp kunde anses förslå till redan medgivna men ej utbetalta och till under tiden intill den 1 juli 1931 erforderliga statsbidrag av nu ifrågavarande art, har medicinalstyrelsen anfört följande.

För ombyggnad och inredande av förutvarande anstalten för sinnesslöa i *Karlstad* till en tuberkulosavdelning vid lasarettet i nämnda stad hade Kungl. Maj:t genom beslut den 12 februari 1926 beviljat ett statsbidrag av högst 108,000 kronor. För sådant byggnads- och inredningsarbete, med undantag dock för en uthusbyggnad, hade kostnaden uppgått till endast kronor 93,080: 91, och till Värmlands läns landsting hade, på rekvisition, den 8 juli 1927 utanordnats hälften av nämnda belopp med kronor 46,540: 45. Genom särskilda brev, senast den 3 februari 1928, hade Kungl. Maj:t medgivit anstånd med utförandet av ändringsarbetet å uthusbyggnaden i fråga, och jämlikt sistnämnda brev finge statsbidrag till byggnadskostnaden för densamma utgå, därest arbetet i fråga blivit genom medicinalstyrelsens försorg av-

synat och godkänt före utgången av år 1929. Som uthusets ombyggnad enligt avgivet entreprenadanbud komme att draga en kostnad av 11,800 kronor, upptoges här hälften av detta belopp med

kronor 5,900: —

För vissa arbeten vid kronprinsessan Victorias kustsanatorium i *Barkåkra* hade Kungl. Maj:t beviljat *dels* genom brev den 4 maj 1928 ett statsbidrag av högst
dels genom brev den 10 maj 1929 ett statsbidrag av högst

» 16,700: —

» 9,500: —

För vissa arbeten vid kustsjukhuset å *Styrsö* hade Kungl. Maj:t beviljat *dels* genom brev den 4 maj 1928 ett statsbidrag av högst
dels genom brev den 10 maj 1929 statsbidrag av tillhoppa högst

» 48,075: —

» 223,987: —

Genom särskilda beslut den 6 oktober 1928 hade Kungl. Maj:t vidare beviljat:

för anordnande vid *Torps* kommuns ålderdomshem av en tuberkulosavdelning ett statsbidrag av högst

» 16,000: —

samt för utförande av vissa, för beredande av 91 sjukplatser avsedda arbeten vid Kalmar läns tuberkulossjukhus vid *Målilla* ett statsbidrag av

» 90,000: —

Genom beslut den 3 maj 1929 hade Kungl. Maj:t för inrättande inom en av Tjörns kommunalförbund beslutad byggnad vid *Lilddal* å Tjörn av en tuberkulossjukstuga m. m. beviljat ett statsbidrag av högst

» 18,000: —

Genom särskilda beslut den 23 augusti 1929 hade Kungl. Maj:t beviljat:

för uppförande av en ny paviljong vid Göteborgs stads tuberkulossjukvårdsanstalt å *Källtorp* ett statsbidrag av högst

» 120,000: —

för inrättande av en tuberkulossjukvårdsanstalt i *Nordanåker* i Järna socken ett statsbidrag av högst

» 26,000: —

för uppförande av ett tuberkulossjukhem i *Luleå* ett statsbidrag av

» 11,318: 92

för utförande av förberörda arbeten vid Kalmar läns tuberkulossjukhus vid *Målilla* ett ytterligare statsbidrag av högst

» 92,000: —

för uppförande av en tuberkulossjukvårdsanstalt vid sjuk- och försörjningshemmet i *Halmstad* ett statsbidrag av högst

» 28,000: —

för uppförande av en tuberkulossjukvårdsanstalt i *Ludvika* ett statsbidrag av högst

» 60,000: —

för uppförande av en tuberkulossjukstuga i *Säffle* ett statsbidrag av högst

» 52,000: —

817,480: 92

I skrivelser till Kungl. Maj:t hade medicinalstyrelsen hemställt om beviljande av byggnadsbidrag med följande belopp:

den 21 december 1928 beträffande en tuberkulosavdelning vid ålderdomshemmet i <i>Lindköping</i> , högst	kronor	28,000: —
den 13 mars 1929 beträffande en tuberkulosavdelning vid sjukstugan i <i>Vilhelmina</i> , högst	»	15,000: —
Som något Kungl. Maj:ts beslut i dessa ärenden icke föreläge, upptoges ifrågavarande belopp med tillhoppa högst	»	43,000: —

Dessutom finnes följande byggnadsarbeten m. m., för vilka statsbidrag ännu icke beviljats eller av medicinalstyrelsen tillstyrkts, men vilka antingen redan vore fullbordade eller kunde väntas bliva färdiga före utgången av budgetåret 1930/1931, nämligen

omändring och tillbyggnad av det invid Österåsens sanatorium belägna tuberkulossjukhemmet <i>Nordhem</i> till en för 26 patienter avsedd tuberkulossjukstuga, vartill upptoges ett belopp av högst	kronor	52,000: —
uppförande av ett bygdesanatorium (tuberkulossjukstuga) med 40 vårdplatser å egendomen <i>Hammar</i> invid Nyland, vartill upptoges ett belopp av högst	»	80,000: —
omändring av en vid <i>Borgsjö</i> sockens ålderdomshem i Hallsta befintlig äldre byggnad till en sjukstuga för vård av tuberkulösa, avsedd för högst 13 vårdplatser, vartill upptoges ett belopp av högst	»	26,000: —
uppförande vid länssanatoriet vid <i>Sundsvall</i> av en barnpaviljong med 67 vårdplatser, vartill upptoges ett belopp av högst	»	134,000: —
uppförande vid <i>Växjö</i> stads ålderdomshem av en tuberkulosavdelning med 12 vårdplatser, vartill upptoges ett belopp av högst	»	24,000: —
ny- och ombyggnadsarbeten vid Blekinge läns sanatorium i <i>Fur</i> , avseende att öka antalet vårdplatser vid sanatoriet med 20, för vilka 20 platser upptoges ett belopp av högst	»	40,000: —
Om för samtliga nu angivna byggnadsarbeten statsbidrag beviljades före utgången av budgetåret 1930/1931 med belopp, som ovan sagts, skulle det totala bidragsbeloppet komma att uppgå till högst	kronor	1,216,480: 92

Den för Jämtlands län avsedda tuberkulossjukvårdsanstalten (*centralsanatoriet*) Solliden i Östersund för 162 patienter komme, enligt vad medicinalstyrelsen inhämtat, att bliva fullt färdig under budgetåret 1930/1931. Det till detta byggnadsföretag beviljade statsbidraget syntes, i enlighet med de av riksdagen godtagna grunderna, böra upptagas till

Jämlikt brev den 8 juni 1928 och — beträffande central-sanatoriet i Hällnäs — den 12 april 1929 finge <i>dels</i> till inrättande vid redan befintliga eller planerade sjukstugor i Nysätra, Nordmaling, Bjurholm, Vilhelmina, Lycksele och Sorsele eller vid sjukstugor å annan ort inom Västerbottens län av tuberkulossjukvårdsavdelningar med sammanlagt högst 60 vårdplatser utgå statsbidrag efter ett belopp av högst 2,500 kronor per godkänd vårdplats, <i>dels</i> till inrättande vid centralsanatoriet i Hällnäs av de 50 nya vårdplatser för vuxna, som förutsatts komma att inredas vid sagda sana-	»	625,600: —
---	---	------------

torium, utgå statsbidrag efter ett belopp av högst 3,000 kronor per godkänd vårdplats, dels till uppförande vid nämnda sanatorium av en barnavdelning med högst 60 vårdplatser utgå statsbidrag efter ett belopp av högst 4,000 kronor per godkänd vårdplats, dels till ombyggnad av den nuvarande byggnaden för småskoleseminarium i Skellefteå till tuberkulossjukvårdsanstalt utgå statsbidrag efter i brevet den 8 juni 1928 närmare angivna grunder. Beträffande en tuberkulosavdelning vid sjukstugan i Vilhelmina hade medicinalstyrelsen, såsom förut angivits, redan hemställt om ett statsbidrag av högst 15,000 kronor, avseende 6 vårdplatser. Vad anginge den förutsatta ombyggnaden av seminariebyggnaden i Skellefteå hade medicinalstyrelsen inhämtat, att planerna på en dylik ombyggnad uppgivits och att den vid lasarettet i Skellefteå nu befintliga tuberkulosavdelningen i stället komme att bibehållas. Bland de övriga av ifrågasvarande avdelningar m. m. kunde följande förväntas vara iordningställda före den 1 juli 1931, nämligen *här ifrågasvarande två avdelningar för vuxna och för barn vid centralsanatoriet i Hällnäs samt tuberkulosavdelningar* med tillhoppa 32 vårdplatser vid sjukstugorna i *Bjurholm, Lycksele och Sorsele*. Vid beräkandet av anslagsbehovet för budgetåret 1930/1931 skulle alltså behöva medtagas en post av högst $(50 \times 3,000 + 60 \times 4,000 + 32 \times 2,500)$ 470,000 kronor, från vilket belopp dock — med hänsyn till bestämmelserna i förberörda brev den 8 juni 1928 — avdrag för en med statsbidrag uppförd, numera nedlagd tuberkulosavdelning vid lasarettet i Umeå borde göras med, approximativt räknat, 25,000 kronor. I enlighet därmed borde alltså för avdelningarna i fråga upptagas ett belopp av högst (470,000—25,000).....

kronor 445,000: —

Genom brev den 9 juni 1927 hade Kungl. Maj:t meddelat beslut beträffande villkor för åtnjutande av det av 1925 års riksdag beviljade statsbidraget å 1,000,000 kronor för uppförande av en för *Norrbottens* län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (*centralsanatorium*) med minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade. Landstinget hade numera uppfyllt i brevet stadgad förutsättning för att bidraget — på sätt i det föregående angivits — skulle få lyftas i terminer. Kungl. Maj:t hade vidare genom beslut den 26 oktober 1928 godkänt vissa ritningar för anordnande av ifrågasvarande centralsanatorium. Enligt vad medicinalstyrelsen under hand inhämtat kunde man beräkna, att minst nio tiondelar av hela byggnadsarbetet bleve utförda före den 1 juli 1931. Hela byggnadsföretaget torde bliva färdigt i oktober 1931. På grund därav upptoges här ett belopp av

» 900,000: —

Summa kronor 3,187,080: 92

Medicinalstyrelsen hade senast vid avgivandet av förslag angående anslag för budgetåret 1929/1930 till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter upptagit visst belopp för anordnande av tuberkulosvård vid ett ålderdomshem för *sydöstra Ölands* gemensamma fattigvårdssamhälle. Enligt vad styrelsen numera inhämtat, komme statsbidrag för detta ändamål icke att sökas. De planer på byggnadsarbeten å tuberkulossjukvårdens område, vilka på andra

håll torde föreligga, hade medicinalstyrelsen veterligt ännu ej tagit någon fastare form, varför styrelsen här lämnat desamma ur räkningen.

Enär således byggnadsbidrag skulle kunna före den 1 juli 1931 ifrågakomma till uti förevarande sammanställning — med förut angivet undantag beträffande anstalten Solhem — angivna ändamål med tillhoppa 3,187,080 kronor 92 öre och det härför disponibla beloppet utgjorde 2,014,938 kronor 96 öre, skulle för dessa ändamål enligt styrelsen för budgetåret 1930/1931 erfordras ett ytterligare belopp av 1,172,141 kronor 96 öre eller i avrundat tal 1,172,000 kronor.

Statsbidrag till kustsanatorier.

Innan jag ingår på ett bedömande av denna uppskattning, torde jag emellertid få behandla frågan om beredande av *medel till byggnadsarbeten vid kustsanatorierna*.

Allmänna grunder för fortsatta statsbidrag.

Jag vill därvid till en början i korthet erinra, att senast förra året fråga om enhetliga grunder för byggnadsbidrag till dylika anstalter var föremål för statsmakternas närmare övervägande, i vilket sammanhang även berördes spörsmålet om möjligheterna för dylika anstalter att i framtiden fylla sin uppgift och om statens ställning till desamma. Jag torde här få i stora drag bringa i erinran vad då härutinnan förekom men torde beträffande detaljer kunna hänvisa till 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 265—273) och riksdagens skrivelse nr 5 A, punkt 51, samma år.

1928 års riksdag.

Vid anmälan av sitt beslut (skrivelse 5 A, punkt 45) i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag rörande statsbidrag för vissa arbeten vid kustsanatoriet i Barkåkra samt Styrsö kustsjukhus (femte huvudtiteln, punkt 58) anförde 1928 års riksdag, att riksdagen funnit angeläget, att enhetliga regler komme till tillämpning vid beviljande av statsbidrag till samtliga anstalter av ifrågavarande kategori. Fastsås borde sålunda, i vilken mån och efter vilka grunder bidrag borde utgå till anstalterna. Riksdagen hade efter övervägande för sin del kommit till den uppfattningen, att de regler, som stadgats i förberörda kungörelse den 27 juni 1914 (nr 292) jämte i samma kungörelse sedermera vidtagna ändringar, även syntes böra i huvudsak tillämpas i fråga om kustsanatorierna och nämnda kustsjukhus, givetvis med hänsyntagande till det befintliga antalet vårdplatser och till redan beviljade statsbidrag.

I anledning av vad riksdagen sålunda yttrat uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 4 maj 1928 åt medicinalstyrelsen att, under iakttagande av vad riksdagen i ämnet anförde, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till enhetliga bestämmelser rörande statsbidrag för uppförande eller inrättande av kustsanatorier och därmed jämförliga anstalter.

Till fullgörande av detta uppdrag framlade *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 18 oktober 1928 utredning i ämnet.

I fråga om grunderna för beviljandet av byggnadsbidrag till kustsanatorier under tiden 1907—1928 framhöll därvid styrelsen, att det i stort sett kunde sägas, att en viss analogi med bidragsreglerna för tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet uppehållits så till vida, att *totala statsbidraget* icke ansetts böra

överstiga halva sammanlagda byggnadskostnaden för varje anstalt och ej heller 2,000 kronor per vårdplats. Vad angår förhållandet mellan det för varje tillfälle begärda bidraget och de för samma tillfälle beräknade kostnaderna, hade statsbidraget ibland — och detta hade under periodens tidigare år varit förhållandet i det övervägande antalet fall — fixerats till $\frac{2}{3}$ av kostnadsbeloppet. Stundom — under senare år så gott som undantagslöst — hade bidraget bestämts till hälften av kostnadsbeloppet för det ifrågavarande arbetet. Någon gång hade anslag beviljats för täckande av ett trängande behov i dess helhet.

Med avseende å frågan om enhetliga grunder för fortsatt bidrag till kustsanatorierna betonade medicinalstyrelsen de svårigheter, som därvidlag mötte med hänsyn till anstalternas ställning och dittillsvarande utveckling. Likaväl som vanförestalterna, yttrade styrelsen, hade kustsanatorierna kommit till stånd och förts fram till sin nuvarande ståndpunkt genom enskilda föreningars — eller snarare enskilda personers — energi och hänförelse. Den småningom skedda utvecklingen hade emellertid naturligen vållat en del olägenheter, bland annat bestående i *bristande enhetlighet och planmässighet i byggnadsarbetena*. De erfarenheter, som undan för undan vunnits, hade i en del fall nödvändiggjort förbättringar och omändringar av tidigare utförda anläggningar.

Att utarbета fullt enhetliga principer för fortsatt statsbidrag till kustsanatoriernas hädanefter erforderliga byggnadskostnader fann medicinalstyrelsen därför knappast vara möjligt.

Styrelsen ansåg spörsmålet även böra skärskådas med hänsyn till de förbättringsarbeten m. m., som ytterligare kunde tänkas behövligen för att möjliggöra ett fortsatt fyllande av anstalternas uppgift. I detta avseende anförde styrelsen:

Man torde kunna utgå ifrån, att någon *ökning av anstalternas vårdplatsantal*, åtminstone under den närmare framtiden, icke vore att förorda. Snarare vore en minskning tänkbar, i det att vissa blott för sommarmånaderna avsedda vårdplatser borde indragas och endast s. k. helårsplatser förekomma. Några byggnadsplaner för beredande av nya vårdplatser syntes således näppeligen vara att förvänta.

Däremot torde ej obetydliga *ombyggnads- och moderniseringsarbeten* vid åtminstone två av kustsanatorierna vara absolut oundgängliga, därest de överhuvud taget skulle kunna tänkas fortsätta sin verksamhet. Detta gällde framför allt anstaltarna å *Styrsö* och vid *Apelviken*. Beträffande kustsanatoriet i *Barkåkra* hade sig styrelsen bekant, att några smärre förbättringsarbeten vore nödvändiga men att därefter för denna anstalt inga ytterligare byggnadsanslag ansåges vara erforderliga.

Vad angår kustsanatoriet på *Styrsö* ville styrelsen erinra därom, att denna anstalt dittills erhållit det ojämförligt minsta statsbidraget och till och med uppförts helt utan bidrag av statsmedel. Om — såsom medicinalstyrelsen ansåge riktigt — storleken av statsbidrag till andra tuberkulossjukvårdsanstalter åtminstone i första hand finge gälla såsom norm, d. v. s. att högst halva byggnadskostnaden och högst 2,000 kronor per vårdplats borde beviljas, syntes det med kändedom om *Styrsö*-föreningens synnerligen svaga ekonomi önskvärt, att ett blivande byggnadsbidrag icke begränsades till viss del av de nödvändiga nya byggnadskostnaderna utan blott underkastades den begränsningen, att totala statsbidraget icke överstege totala byggnadskostnaden och ej heller 2,000 kronor per vårdplats.

Beträffande *Apelvikens* kustsanatorium hade sig medicinalstyrelsen väl beaktat, att betydande ombyggnads- och reparationsarbeten inom en nära framtid bleve ofrånkomliga. Då denna anstalt redan erhållit statsbidrag, ungefär motsvarande vad som eljest högst utginge till tuberkulossjukvårdsanstalter, syntes anslagsbehovet för denna anstalt böra bliva föremål för en särskild utredning, varvid bland annat borde tagas i övervägande, huruvida vissa äldre byggnader borde slopas och driften inskränkas till mindre omfattning.

Sammanfattningsvis fann styrelsen det böra ifrågasättas, huruvida icke från de tre befintliga kustsanatorierna borde infordras plan och kostnadsberäkning för de ny- och ombyggnadsarbeten, vilka eventuellt kunde anses oundgängligen nödvändiga för att försätta anstalterna i det skick, att beviljandet av än ytterligare byggnadsbidrag icke bleve erforderligt.

Därest, oaktat förefintliga svårigheter härför, enhetliga grunder ansåges böra fastställas för byggnadsbidrag till kustsanatorierna och därvid full likställighet skulle tillämpas mellan de särskilda anstalterna jämväl med hänsyn till de bidrag, som redan utgått, syntes det styrelsen vara rättvist, att ifrågasvarande bidrag bestämdes till de belopp, till vilka kostnaderna för platsernas anordnande uppginge, dock högst till 2,000 kronor för vårdplats — varvid vårdplats, som hölles tillgänglig allenast under viss del av året, borde räknas endast såsom så stor del av hel vårdplats, som svarade mot den del av helt år, varunder den hölles tillgänglig — ävensom att sammanlagda bidragsbeloppet till varje anstalt icke finge överstiga hälften av totala byggnadskostnaden för anstalten i fråga. Då kustsanatorierna ägdes och dreves av enskilda föreningar, vilkas ekonomiska resurser vore mera begränsade än vad fallet vore beträffande de landsting eller med landsting jämställda städer, som ägde flertalet övriga, statsunderstödda tuberkulossjukvårdsanstalter, ansåg emellertid medicinalstyrelsen eventuella grunder av här angivna innebörd icke böra utgöra hinder för kustsanatorium att i särskilt fall, då så befunes vara erforderligt, erhålla statsbidrag till utförande av oundgängliga ny- eller ombyggnadsarbeten efter andra, för sanatoriet förmånligare grunder.

1929 års riks-
dag.

Vid sistnämnda frågas behandling i *1929 års statsverksproposition* yttrade jag, att jag delade medicinalstyrelsens uppfattning, att några städse bindande regler icke lämpligen torde kunna, på sätt ägt rum beträffande tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet, fastställas i fråga om byggnadsbidrag till kustsanatorierna, däri inbegripna de anstalter, vilka icke bure denna benämning men genom verksamhetens art finge anses närmast tillhöra förevarande kategori. Frågor om bidrag för byggnads- och liknande arbeten vid dessa anstalter syntes mig i stället fortfarande liksom dittills böra prövas från fall till fall. Vid bedömande av de ytterligare krav på statsbidrag, som kunde framkomma från kustsanatoriernas sida, torde det emellertid vara lämpligt att söka åtminstone i huvudsak tillämpa de för bidrag till andra tuberkulossjukvårdsanstalter gällande allmänna reglerna, i vad de avsåge maximering av bidragsbeloppen till viss summa per vårdplats och viss relation till anläggningskostnaderna. I sistnämnda avseende syntes man dock få taga hänsyn till å ena sidan summan av tidigare erhållna statsbidrag och å andra sidan de *totala* anläggningskost-

naderna. En sådan utgångspunkt för bedömande av statsbidragsfrågorna torde ansluta sig till den uppfattning, som 1928 års riksdag uttalat i ämnet. I betraktande av att kustsanatorierna, i olikhet mot vad som i regel vore fallet med andra tuberkulossjukvårdsanstalter, ägdes och dreves av enskilda föreningar med svaga ekonomiska resurser, syntes det emellertid icke vara välbetänkt att i författningsväg fixera en bestämd maximigräns för statens bidrag till utvecklingen av denna betydelsefulla kategori av anstalter för tuberkulosens bekämpande.

I anslutning till vad medicinalstyrelsen i sådant hänseende ifrågasatt förklarade jag mig vidare hava för avsikt att — om riksdagen godkände min ståndpunkt till frågan om enhetliga bestämmelser för bidrag till kustsanatorierna — vidtaga åtgärd för att från anstalterna införskaffades *planer* för de arbeten, som kunde finnas oundgängligen behövligen för *anstalternas modernisering och förbättrande*. Det syntes mig önskvärt, att vid granskningen av de förslag, vilka kunde framkomma i dylikt syfte, tillsåges, att enhetliga grunder för anstalternas standard iakttoges, så långt detta med hänsyn till olika lokala förhållanden m. m. kunde anses lämpligt och möjligt. Även om, såsom medicinalstyrelsen framhållit, någon mera betydande ökning av platsantalet icke numera framstode såsom behövligen, syntes man dock — med hänsyn till det betydliga antalet exspektanter vid anstalter av förevarande slag — icke böra avskära möjligheten att med statsmedel bidraga till någon mindre platsökning, där sådan befundes lämpligen kunna utan mera avsevärd kostnadsökning ske i samband med behövligen arbeten i övrigt.

Med vad jag sålunda anfört rörande enhetliga planer för eventuella ytterligare arbeten vid kustsanatorierna skulle, yttrade jag vidare, givetvis bäst överensstämma, att statsmakterna i avvaktan på utarbetande och granskning av dylika planer för det dåvarande avstode från beslut om statsbidrag till arbeten av sist antytt slag vid anstalterna. En sådan hållning skulle ock kunna anses påkallad av ekonomiska skäl. Av en utav medicinalstyrelsen framlagd beräkning framginge, att för budgetåret 1929/1930 synnerligen avsevärda krav — utöver reservationer ett belopp av omkring 1,180,000 kronor — ställdes på bidrag för anläggning av andra tuberkulossjukvårdsanstalter än kustsanatorier. Jag hade också för avsikt att beträffande anstalterna i Barkåkra och vid Apelviken endast tillstyrka bidrag till vissa mindre omfattande arbeten av tränande beskaffenhet samt av den art, att de icke kunde anses föregripa en blivande prövning av enhetliga planer för anstalternas iståndsättande. I fråga om kustsjukhuset å Styrso förelåg, framhöll jag, ett förslag avseende genomgripande ombyggnad av anstaltens väsentliga delar utan ökning av platsantalet men åsyftande en modernisering, utan vilken anstalten ansåges icke kunna tillfredsställande fylla sin uppgift. Då detta förslag, för vars snara genomförande 1928 års riksdag uttalat sig, syntes vara att anse såsom en genomtänkt plan för anstaltens iståndsättande, vilken plan endast beträffande vissa detaljer möjligen kunde behöva fullständigas eller jämkas vid jämförelse med blivande planer för de andra båda anstalterna, ansåg jag emellertid hinder icke böra

föreligga för att redan då upptaga frågan rörande statsbidrag till berörda ombyggnadsarbeten vid Styrso.

Jag övergick härefter att behandla de inkomna framställningarna om statsbidrag till utförande av vissa arbeten vid var och en av de tre anstalterna. För tillämpningen av de utav mig därvid förordade, något mera restriktiva normerna för byggnadsbidrag, som av riksdagen sedermera godtogos, torde jag här något senare få redogöra.

I sin berörda skrivelse nr 5 A yttrade 1929 års riksdag att riksdagen, som tagit del av medicinalstyrelsens utredning i ärendet och beaktat de svårigheter, som av skilda anledningar mötte för fastställande av enhetliga grunder för fortsatt bidrag till kustsanatorierna, funnit sig kunna ansluta sig till det av departementschefen gjorda uttalandet i frågan. I sammanhang med prövning av de framlagda förslagen om särskilda byggnadsbidrag till de tre kustsanatorierna förklarade sig riksdagen vidare förutsätta, att planer för kustsanatoriernas iståndsättande komme att föreläggas redan 1930 års riksdag.

Genom brev den 10 maj 1929 förklarade Kungl. Maj:t — i samband med att Kungl. Maj:t under vissa villkor ställde av riksdagen beviljade bidrag till utförande av vissa arbeten vid anstalterna vid Apelviken, i Barkåkra och å Styrso till förfogande för de föreningar, som äga anstalterna — att, därest vederbörande förening skulle anse arbeten utöver dem, för vilka genom brevet statsbidrag beviljats, erforderliga för att försätta anstalten i ur sjukvårdens synpunkt tillfredsställande och tidsenligt skick samt statsbidrag för sådant ändamål ansåges böra ifrågakomma, föreningen hade att till medicinalstyrelsen inkomma med plan samt kostnadsberäkningar rörande samtliga dylika arbeten i avseende å anstalten. Medicinalstyrelsen hade att, under iakttagande av de utav föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1929 därför angivna och av riksdagen sedermera godtagna riktlinjerna, verkställa granskning av inkomna planer och kostnadsberäkningar samt — efter byggnadsstyrelsens hörande — till Kungl. Maj:t avgiva yttrande angående berörda planer ävensom förslag rörande storleken av de statsbidrag, som för utförande av arbeten av antytt slag kunde anses böra ytterligare tillkomma ifrågavarande förening.

I anledning härav inkommo i augusti 1929 till medicinalstyrelsen framställningar rörande bidrag till utförande av vissa arbeten vid samtliga de tre anstalterna, beträffande Styrsoanstalten i huvudsak avseende om- och tillbyggnad av gamla sjukhuset och den s. k. sommarpaviljongen. Med skrivelse den 25 oktober 1929 framlade sedermera styrelsen för Styrsoföreningen, under frånträdande av nyssberörda projekt, ny plan för om- och tillbyggnad av anstaltens s. k. huvudsjukhus i stället för den, till vars utförande 1929 års riksdag beviljat statsbidrag å 223,987 kronor. Sedan byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen i avgivna utlåtanden — medicinalstyrelsens dagtecknat den 23 november 1929 — riktat allvarliga erinringar mot den sålunda senast framkomna byggnadsplanen beträffande Styrsoanstalten, anbefalldes Kungl. Maj:t genom remiss den 30 november 1929 medicinalstyrelsen att lämna styrelsen för Styrsoföreningen tillfälle att yttra sig med anledning av vad utav nämnda

ämbetsverk och byggnadsstyrelsen i avseende å föreningsstyrelsens sista framställning anförts. Medicinalstyrelsen ålades i samband därmed att över det yttrande eller det nya förslag, som kunde komma att av föreningsstyrelsen avgivas, efter byggnadsstyrelsens hörande avgiva eget förnyat utlåtande.

Yttrande jämte förslag i ämnet från styrelsen för Styrsöföreningen ävensom utlåtanden däröver av byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen hava sedermera inkommit.

I sitt nyssnämnda utlåtande den 23 november 1929 har medicinalstyrelsen gjort ett *allmänt principuttalande* beträffande frågan om statens medverkan till kustsanatoriernas försättande uti tidsenligt skick. Denna fråga anser styrelsen intimt sammanhöra med spørsmålet om ordnandet av vården av kirurgisk tuberkulos och skrofulos i riket.

Vid behandling av här berörda spørsmål har styrelsen i vissa hänseenden åberopat uttalanden i berörda ämnen, som gjorts uti ett av *svenska nationalföreningen mot tuberkulos* den 12 april 1929 till chefen för socialdepartementet avgivet *betänkande, innefattande utredning angående fortsatta åtgärder till tuberkulosens bekämpande i Sverige*. Det torde vid angivna förhållanden vara lämpligt att här först dels med några ord antyda det huvudsakliga innehållet i denna utredning i dess helhet, dels ock redogöra för huvuddragen av vad däri uttalats beträffande den kirurgiska tuberkulosen och dess behandling vid kustsanatorierna m. m.

Utredning genom svenska nationalföreningen mot tuberkulos.

Ifrågavarande utredning har närmast varit anförtrodd åt av föreningen tillsatta särskilda kommittéer, bestående av inom vederbörande områden speciellt sakkunniga. De ämnen, som dessa kommittéer behandlat hava avsett följande spørsmål, nämligen *dels* utveckling av anstaltsvården för vuxna, *dels* barn tuberkulosens förebyggande och bekämpande, *dels* den kirurgiska tuberkulosen samt skrofulosvården, *dels* dispensärväsendets utveckling, *dels* anmälningsplikt vid tuberkulos, *dels* tuberkulosarbetets organisation, *dels* vederbörlig ekonomisk utredning, *dels* ock särskilda åtgärder för lungsotens förebyggande och bekämpande i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Utredningen angående *den kirurgiska tuberkulosvården och skrofulosvården* har varit anförtrodd åt en kommitté, bestående av docenten Henning Waldenström samt lasarettläkaren E. Tengwall och överläkaren vid Apelvikens kustsanatorium J. S. Almer. Sedan den sistnämnde avlidit, inträdde i stället hans efterträdare å sagda överläkartjänst, medicine doktorn R. Hanson i kommittén.

Såsom allmänt direktiv för utredningen i dess helhet har gällt, att de positiva förslag, som komme att framläggas, borde hänföra sig endast till sådana förhållanden, som kunde bliva föremål för åtgärder från statsmakternas sida, dock att under diskussionen och utredningen även förhållanden av annan art kunde beröras, i den mån detta kunde befinnas erforderligt. Något intimare samarbete de olika kommittéerna emellan har — fränsett vissa undantagsfall — på grund av praktiska svårigheter icke förekommit.

I enlighet med planen för utredningsarbetet har resultatet av detsamma framlagts såsom självständiga utlåtanden från varje kommitté för sig i den form, respektive kommittéer givit desamma. De olika synpunkter, från vilka hela den i betänkandet behandlade, komplicerade frågan bör betraktas, synes styrelsen för föreningen därigenom hava erhållit en så allsidig belysning som möjligt, varigenom utredningen ansetts kunna tjäna till vägledning vid uppdragandet av de riktlinjer, efter vilka det fortsatta praktiska tuberkulosarbetet bör ordnas i vårt land — vilket varit huvudändamålet med utredningen i dess helhet. En del av utredningarna, som förelågo färdiga redan för flera år sedan, hava tryckts i den form, de då erhållit men kompletterats med de tillägg, som föranletts av de under årens lopp förändrade förhållandena.

Nationalföreningens styrelse har ansett sig för egen del icke kunna taga ståndpunkt till varje detaljfråga i utredningen utan begränsat sig till uttalanden angående vissa huvudpunkter samt i övrigt hänvisat till de särskilda, av de olika kommittéerna avgivna yttrandena.

Genom beslut den 24 maj 1929 har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att inkomma med yttrande och förslag i anledning av betänkandet samt därvid beakta jämväl i övrigt framkomna förslag rörande de av utredningen berörda spörsmålen. Sådant yttrande och förslag hava ännu icke inkommit. Såsom en förberedelse därtill har medicinalstyrelsen med Kungl. Maj:ts medgivande nyligen hållit ett möte med rikets förste provinsialläkare ävensom på tuberkulossjukvårdens område särskilt sakkunniga läkare m. fl., vid vilket möte de i betänkandet behandlade frågorna utförligt dryftades.

Vad angår utredningen om *den kirurgiska tuberkulosen samt skrofulosvården* hava av vederbörande kommitté gjorts uttalanden i bland andra följande frågor.

Beträffande *formerna för vård* i olika fall har kommittén framhållit bland annat, att en hel del patienter, mest barn med lättare körteltuberkulos — flykten (s. k. skrofler) — vilka tidigare i stor utsträckning vårdats å kustsanatorierna, med stor fördel kunna behandlas å enklare och billigare anstalter eller hem. För de svårare fallen av kirurgisk tuberkulos — vartill, förutom de svårare fallen av körteltuberkulos hänförts den i ben och leder lokaliserade tuberkulosen — anse de däremot böra anordnas anstalter, vilka lämpligen böra hava karaktär av — närmare karakteriserade — specialistsjukhus.

I avseende å *klimatets betydelse för vården* har kommittén anfört, att man i vårt land vid förläggningen av dylika anstalter icke borde vara bunden enbart till havskust eller fjälltrakt, då erfarenheten visat, att man kunde få samma utmärkta resultat oberoende av de klimatiska förhållandena. Enligt kommittén vore huvudsaken i fråga om läget för dylika sjukhus, att de förläggas till trakter med riklig tillgång på sol, öppet läge och torrt klimat. Anstalterna kunde således, yttrade kommittén — utom i de solfattiga nordliga landsdelarna — läggas var som helst i landet på plats, som vore öppen för södersol och skyddad för blåst och dimma.

Enligt denna uppfattning har kommittén funnit bärande skäl icke finnas för att ytterligare förlägga anstalter för den kirurgiska tuberkulosens bekäm-

pande till västkusten. I anslutning härtill omnämner kommittén såsom en från klimatsynpunkt — och även ur vissa andra synpunkter — lämplig anstalt för vård av kirurgisk tuberkulos den i det föregående omförmälda, planerade anstalten Solhem, vilken är avsedd att förläggas i Borås. Vad angår de nuvarande, vid västkusten belägna anstalterna — eller Apelviken, Barkåkra och Styrso — förutsätter kommittén, att desamma bibehållas och att där under statens ekonomiska medverkan utföras nödiga förbättringsarbeten för att göra dem till tidsenliga anstalter för vård huvudsakligen av den kirurgiska tuberkulosen.

I fråga om det *statliga byggnadsbidraget* förordar kommittén, att detsamma beräknas till halva byggnadskostnaden, utan att kommittén därvid angivit någon begränsning beträffande den absoluta storleken av statens bidrag per vårdplats.

Från kommitténs majoritet uttalade på sin tid överläkaren *Almer* en avvikande mening i vissa avseenden, särskilt beträffande klimatfrågan, i vilket sistnämnda hänseende han ansåg särskilt västkustklimatet böra tillmätas synnerlig betydelse ur vårdsynpunkt.

Även *styrelsen för svenska nationalföreningen mot tuberkulos* har i sitt sammanfattande yttrande i betänkandet gjort ett uttalande för genomförande av rationell modernisering av de nu befintliga kustsanatorierna.

I sitt förevarande utlåtande den 23 november 1929 har nu *medicinalstyrelsen* förklarat sig för sin del i huvudsak dela den av kommittén uttalade uppfattningen i fråga om klimatets betydelse för förläggningen av anstalter för vård av den kirurgiska tuberkulosen. Från vårdsynpunkt finner därför icke heller styrelsen några bärande skäl föreligga för att begränsa förläggningen av anstalter till havskusten. Styrelsen delar emellertid kommitténs uppfattning i fråga om bibehållandet av de tre nuvarande, vid västkusten belägna anstalterna samt deras försättande i tidsenligt skick.

Beträffande grunderna för statsbidrag till arbeten för antydda ändamål erinrar styrelsen om sin i skrivelsen den 18 oktober 1928 hävdade ståndpunkt, att byggnadsbidraget *i regel* bör utgå med högst halva totala byggnadskostnaden och högst 2,000 kronor per vårdplats men att undantagsvis — med hänsyn till svag ekonomisk situation hos vederbörande anstalts ägare — bidrag skall kunna beträffande oundgängliga ny- eller ombyggnadsarbeten utgå efter förmånligare grunder. Styrelsen anser sig allt fortfarande böra vidhålla denna principiella ståndpunkt och därför åtminstone icke för närvarande böra i hithörande fall tillstyrka byggnadsbidrag utöver nyss antydda grunder utan att särskilda trängande skäl föreligga.

Den av nationalföreningens kommitté intagna ståndpunkten beträffande förläggningen av anstalter för behandling företrädesvis av kirurgisk tuberkulos delas sålunda av medicinalstyrelsen, och vid nyssnämnda läkarmöte framkommo icke heller några erinringar däremot. Man torde alltså kunna utgå från att, därest blott de av kommittén angivna kraven på god tillgång å sol samt lämpligt läge i övrigt föreligga, en anstalt bör, även om den icke är belägen vid kusten, kunna erhålla statsbidrag på samma sätt som hittills de egentliga s. k. kustsanatorierna. Anstalter med nyss angivna ändamål hän-

Departementschefen.

föras därför i det följande oavsett sin belägenhet till den grupp, som med ett gemensamt namn plägar betecknas kustsanatorier.

Vidkommande de allmänna normerna för de statliga byggnadsbidragens utgående till kustsanatorierna finner jag anledning icke föreligga att frångå min härutinnan förra året angivna allmänna ståndpunkt, vilken sammanfaller med medicinalstyrelsens uppfattning och till vilken 1929 års riksdag gav sin anslutning. De nu föreliggande framställningarna om statligt understöd till dels uppförande av den nya anstalten Solhem vid Borås, dels utförande av moderniseringsarbeten vid de tre befintliga kustsanatorierna kommer jag därför att bedöma från här angivna utgångspunkter. Jag övergår nu till närmare behandling av dessa framställningar.

*Statsbidrag
för uppförande
av
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalten
Solhem.*

Jag torde då närmast få anmäla nyssberörda, från stiftelsen Solhem i Borås inkomna framställning.

Genom brev den 12 februari 1926 har Kungl. Maj:t beviljat nämnda stiftelse ett statsbidrag å 80,000 kronor för uppförande av en för 40 sjukplatser avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt för barn i enlighet med i oktober 1925 omarbetade ritningar. I planen för sjukhuset ingick då, att därstädes skulle beredas vård åt barn, lidande av *lungtuberkulos*, och att sjukhuset således skulle i vederbörliga avseenden vara likställt med övriga rikets anstalter för vård av dylika patienter. Detta innebar i fråga om byggnadsbidrag, att dylikt bidrag kunde av Kungl. Maj:t direkt anvisas av de av riksdagen såsom bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter beviljade medlen, vilket också skedde genom Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut.

Sedermera och innan den ifrågasatta anstaltens uppförande bragts till stånd, har emellertid — såsom förut antytts — en förändring i avseende å anstaltens plan och uppgift ifrågasatts. Enligt handlingarna i det nu föreliggande ärendet skall sålunda vården å det blivande sjukhuset icke avse barn, som äro behäftade med *lungtuberkulos*, utan barn, som lida av ben-, led- eller körteltuberkulos, d. v. s. anstalten skall erhålla samma klientel, som numera till övervägande del utgör kustsanatoriernas. I sammanhang härmed har av stiftelsen beslutats, att å det blivande sjukhuset patienter skola mottagas i första rummet från Älvsborgs län samt i mån av utrymme jämväl från andra län, därvid samma villkor skola gälla som för patienter från Älvsborgs län.

I samband med denna omläggning av sjukhusets karaktär hava också av arkitekten A. Lönnqvist i februari 1929 uppgjorts nya ritningar med tillhörande arbetsbeskrivning. Enligt dessa ritningar skall anstalten avses för minst 60 vårdplatser och draga en kostnad av cirka 280,000 kronor fränsett kostnader, tillhoppa omkring 20,000 kronor, för redan utförda sprängnings- och grundläggningsarbeten samt arbeten för anläggning av uppfartsväg. Staden Borås har såsom gåva till stiftelsen överlämnat tomt till det blivande sjukhuset samt utfäst sig att till tomtens framdraga vatten- och avloppsledning.

Uti en till Kungl. Maj:t ställd, till medicinalstyrelsen överlämnad skrivelse av den 1 juni 1929 har nu stiftelsen gjort framställning om att för uppförande av anstalten i enlighet med de nya ritningarna erhålla bidrag av statsmedel

med 40,000 kronor utöver det bidrag å 80,000 kronor, som stiftelsen fått sig tillerkänt genom beslutet av den 12 februari 1926.

Mot de slutliga, av arkitekten Lönnqvist uppgjorda ritningarna har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 5 september 1929 förklarad sig för sin del icke hava något annat att erinra än att — med hänsyn till framställt önskemål om bibehållande av högt sittande fönster i sjuksalarna — särskild omsorg borde ägnas åt att drag på de under fönstren stående sängarna förebyggdes.

Med ledning av de berörda ritningarna jämte tillhörande handlingar torde följande redogörelse för huvuddragen av den senaste planen m. m. för anstalten få lämnas.

Anstalten skall uppföras av tegel — enligt 1925 års plan av trä — i tre våningar jämte vindsvåning. I *bottenvåningen* skola huvudsakligen inrymmas klinik och operationsrum med tillhörande bilokaler, läkar- och sysslomansexpedition, tvättavdelning, pannrum samt diverse källare och förrådsrum. I *våningen en trappa upp* skola inredas 4 sjuksalar med sammanlagt 30 vårdplatser. I denna våning skola vidare finnas dagrum, matsalar för patienter och personalköksavdelning samt vissa personalbostäder.

Våningen 2 trappor upp skall även upptaga 4 sjuksalar för tillhoppa 30 patienter, två isoleringsrum, ett reservrum, personalbostäder och förråd.

Till såväl första som andra våningen skall å byggnadens ena kortvägg anslutas en solveranda.

Uti *vindsvåningen* skola huvudsakligen inrymmas — förutom lektrum, reservrum för intagning av patienter samt två gästrum — en del personalbostäder samt förråd.

Medicinalstyrelsen har i det utlåtande av den 15 september 1929, varmed styrelsen överlämnat ärendet till Kungl. Maj:ts prövning, anfört, att det numera föreliggande, definitivt omarbetade förslaget syntes fullt lämpligt att läggas till grund för det tillämnade nya sjukhusets uppförande. Styrelsen hade därför icke någon erinran att göra mot de omarbetade ritningarna — med undantag för att styrelsen biträdde det av byggnadsstyrelsen i dess yttrande den 5 september 1929 uttalade önskemålet — samt ej heller mot anstaltens läge och plan i övrigt. Det med ritningarna avsedda platsantalet av 60 platser syntes medicinalstyrelsen — då det här vore fråga om barn under 15 år — kunna inrymmas i anstalten.

Vidkommande den avsedda omläggningen av sjukvården vid anstalten har medicinalstyrelsen framhållit, att anstalten med en dylik anordning närmast skulle bliva att likställa med ett kustsanatorium med undantag av att den icke skulle bliva belägen vid någon av rikets kuster. Med hänsyn till sin nyss återgivna ståndpunkt i frågan om förläggningen av anstalter för huvudsakligen kirurgisk tuberkulos har emellertid styrelsen funnit anstaltens läge icke böra utgöra hinder för att anstalten beträffande rätt till statsbidrag jämställas med de egentliga kustsanatorierna. Även vad angår byggnadsbidragets utmätande har styrelsen ansett, att anstalten bör likställas med kustsanatorier och att sjukhuset därvid bör betraktas såsom en helt ny anstalt.

I enlighet med det anförda föreslår medicinalstyrelsen, att åt stiftelsen Sol-

hem måtte för uppförande av det planerade nya sjukhuset i enlighet med de senast omarbetade ritningarna beviljas ett statsbidrag, motsvarande hälften av de som behöriga funna byggnadskostnaderna, dock ej över 2,000 kronor för var och en av de 60 vårdplatser anstalten beräknats inrymma, mot villkor att styrelsen avstår från det genom Kungl. Maj:ts brev den 12 februari 1926 beviljade — ännu ej i anspråk tagna — byggnadsbidraget å 80,000 kronor.

Departementschefen.

För min del anser jag lika med medicinalstyrelsen och i enlighet med vad jag förut anfört, att anstalten Solhem med hänsyn till numera avsedda vårdformer samt klientelet utsträckning till att omfatta hela riket m. m. bör hänföras till den grupp, som hittills med ett gemensamt namn betecknats såsom kustsanatorier. Detta har i nu förevarande hänseende betydelse huvudsakligen därigenom, att statsbidrag icke läser kunna av Kungl. Maj:ts beviljas utan vidare och med tillämpande av de allmänna grunderna för byggnadsbidrag till tuberkulossjukvårdsanstalter, utan att riksdagens särskilda beslut i berörda hänseende erfordras. Vad angår byggnadsbidragets storlek bör detsamma i överensstämmelse med det anförda tydligen bedömas enligt de huvudprinciper för bidrag till anordnande av kustsanatorier, som i det föregående förordats, och alltså icke överstiga hälften av de totala byggnadskostnaderna och begränsas till högst 2,000 kronor per vårdplats. Nu ifrågavarande anstalt har i sitt senast avsedda skick beräknats sammanlagt draga en byggnadskostnad av 280,000 kronor och inrymma 60 vårdplatser. I enlighet härmed läser statsbidrag komma att utgå med högst 120,000 kronor eller samma summa, som av stiftelsen ifrågasatts och av medicinalstyrelsen tillstyrkts. Bidraget torde — såsom under senare år ägt rum beträffande kustsanatorierna — böra anvisas att utgå från det allmänna reservationsanslaget till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, och för dess åtnjutande torde böra gälla de allmänna grunder, som äro stadgade för bidrag från nyssnämnda anslag. Kungl. Maj:t torde jämväl böra i övrigt bestämma de närmare villkor för bidragets tillgodonjutande, som må finnas påkallade. I sistnämnda avseende förutsätter jag, att Kungl. Maj:t kommer att återkalla sitt genom förberörda brev den 12 februari 1926 meddelade beslut att bevilja stiftelsen ett statsbidrag av 80,000 kronor för uppförande av en tuberkulossjukvårdsanstalt med i brevet avsedd beskaffenhet, ändamål och storlek.

Byggnadsbidrag för arbeten vid kustsanatoriet vid Apelviken.

Jag torde härefter få behandla frågan om statsbidrag till ytterligare moderniseringsarbeten vid Apelvikens kustsanatorium, vilket äges av föreningen för kustvård åt skrofulösa barn.

Inledningsvis torde härvid i fråga om sanatoriets ekonomiska ställning böra omnämnas att, såsom framgår av föreningens berättelse för år 1928, tillgångar och skulder den 31 december samma år balanserade å kronor 2,575,641:78 och att därvid bland tillgångarna fastighetens konto upptagits till kronor 2,136,230:69.

Beträffande sanatoriets verksamhet under år 1928 utvisar nyssnämnda berättelse, att antalet underhållsdagar för samtliga under sagda år vårdade per-

soner uppgått till 202,883 samt att medeltalet vårdade per dag under samma tid utgjort 554.

Jag torde vidare med ledning av tillgängliga handlingar och ritningar få lämna en redogörelse för anstaltens nuvarande byggnader, i den mån dessa beröras av här förevarande frågas behandling.

Kustsanatoriet består i huvudsak av en långa sjukpaviljonger, förenade sinsemellan av korta sammanbindningsgångar. De sålunda sammanhängande paviljongerna äro för närvarande till antalet fem. Mellan den längst mot väster liggande *paviljong I* och den därefter följande *paviljong II* — bägge utförda av trä i en våning — ligger den s. k. *centralbyggnaden* av sten i två våningar och mansardvåning. Söderut från centralbyggnaden och sammanbunden med denna genom en till *lekhall* använd *förbindelsegång* av trä med väggar och tak av glas i en våning ligger *köksbyggnaden*, uppförd i en våning — inrymmande kök och disk samt matsalar m. m. — jämte källarvåning. Mellan paviljong II och den längre österut liggande *paviljong III* samt i vinkel mot dessa ligger den s. k. *operationsbyggnaden*, en tvåvåningsbyggnad av trä. Norrut från nämnda operationsbyggnad ligger en *daghall*, samtidigt utgörande sammanbindningsgång mellan operationsbyggnaden och *paviljong VI*. Sist nämnda paviljong är uppförd av sten i två våningar och en mansardvåning samt inrymmer bland annat sjuksalar.

Från operationsbyggnaden räknat ligger närmast i längan i riktning österut *paviljong III* av sten i tre våningar inklusive vindsvåning. Denna byggnads bottenvåning genomskäres av en större *sammanbindningsgång*, utgörande förbindelseleden med *paviljong IV*. I riktning norrut från paviljong III och sammanbunden med denna ligger en *röntgenpaviljong*, uppförd av sten i en våning jämte källarvåning.

Fristående från det nu angivna anstaltskomplexet märkas bland andra byggnader i sydost från paviljong IV räknat *paviljong V*, den s. k. karantänsbyggnaden. Söderut från köksbyggnaden ligger *maskinhuset*, inrymmande, förutom pannrum och maskinrum, tvättavdelning m. m. Ej långt därifrån ligger, jämväl söderut från huvudkomplexet räknat, två *isoleringspaviljonger*.

Det nu framlagda förslaget till modernisering av anstalten innefattar en utvidgning och komplettering av det förslag härutinnan, som av föreningens styrelse framlades uti skrivelse den 7 september 1928.

Sistnämnda eller 1928 års förslag innefattade de arbeten, vilka — jämte då beräknade kostnader för de olika arbetena — äro upptagna i följande sammanställning.

Kronor.

Nybyggnad av paviljong I	182,000
Nybyggnad av paviljong II jämte vissa därmed sammanhängande ändringsarbeten i centralbyggnaden	230,000
Anordnande av ny förbindelsegång i form av källarkorridor <i>under</i> den nuvarande, såsom lekhall använda mellan köksbyggnaden och centralbyggnaden samt fortsättande av nämnda källarkorridor fram till paviljong III	14,500
Utvidgning av köksbyggnaden m. m.	35,500

Summa kronor 462,000

Vid behandling av 1928 års förslag i 1929 års statsverksproposition framhöll jag, att behovet av omfattande arbeten för anstaltens modernisering syntes vara ådagalagt. Av sparsamhetshänsyn och i avvaktan på prövning av enhetliga planer för kustsanatoriernas iståndsättande enligt moderna sjukvårdskrav ansåg jag emellertid statsbidrag då endast böra ifrågakomma för det allra mest trängande arbetet eller *utvidgningen av köksbyggnaden m. m.* Angående statsbidragets storlek i detta fall framhöll jag, att ett belopp å 35,500 kronor — motsvarande den beräknade summan för arbetets utförande — skulle kunna utgå utan åsidosättande av de av mig förordade allmänna reglerna om bidragets begränsning till högst 2,000 kronor per vårdplats och högst halva totala byggnadskostnaden. Kustsanatoriet vid Apelviken vore emellertid vid iakttagande av nyssnämnda maximiregler ej berättigat till statsbidrag med mer än omkring hälften av kostnaden — 462,000 kronor — för *samtliga* de då avsedda arbetena. Med hänsyn därtill och då det, enligt vad jag förut påpekat, vore nödvändigt att för budgetåret 1929/1930 strängt begränsa de till kustsanatorierna utgående byggnadsbidragen, ansåg jag mig icke böra förorda statsbidrag med hela kostnadsbeloppet för den tillstyrkta omändringen av köksbyggnaden. Det syntes mig även i och för sig vara lämpligare att i avvaktan på prövning av en blivande plan för anstaltens tidsenliga iståndsättande fortfarande tillämpa den på senare år iakttagna regeln om bidragens begränsning till högst hälften av kostnaderna *för vederbörande arbeten*. Statsbidraget till köksbyggnadens omändring borde alltså tills vidare fixeras till halva den verkliga kostnaden för nämnda omändring, dock högst 17,750 kronor. Vad jag sålunda föreslagit blev till alla delar godtaget av Kungl. Maj:t och riksdagen.

Vad nu angår *1929 års förslag*, upptager även detta den i 1928 års förslag ingående *nybyggnaden av paviljong I* och *nybyggnaden av paviljong II* jämte *tillhörande ändringsarbeten i centralbyggnaden*. Jämväl anordnandet av *den nya underjordiska förbindelsegången* mellan köksbyggnaden och centralbyggnaden samt *dess fortsättning fram till paviljong III* ingå i 1929 års förslag. Förslaget innebär emellertid i sistnämnda hänseende en komplettering och utvidgning i så måtto, att den ovanför förbindelsegångens första del liggande, av trä och glas uppförda *lekhallen* skulle *ersättas med en stenbyggnad* samt att *källarkorridorsystemet* skulle *ytterligare förgrenas under operationsbyggnaden till paviljong VI*.

Härjämte upptager 1929 års förslag följande nya arbeten, nämligen dels anordnande av *ny transformatorstation* — *jämte inmontering av ny ångturbin-generator* — samt *ny kolgård och sorteringsrum för tvätten*, dels utförande av vissa *moderniseringsarbeten i paviljong V (karantänsbyggnaden)*, dels ock uppförande av *ny operationsbyggnad* ävensom *bostadshus för viss personal*.

Samtliga till 1929 års förslag hörande ritningar hava uppgjorts av arkitekten Gustaf Birch-Lindgren. Av dessa ritningar äro de, som avse nybyggnad av paviljongerna I och II, desamma, som för dessa nybyggnader ingingo i 1928 års förslag, och äro uppgjorda nämnda år. Övriga ritningar hava uppgjorts under år 1929. Kostnadsberäkningarna för samtliga de i 1929 års för-

slag ingående arbetena äro — med biträde av experter — under år 1929 uppgjorda av Birch-Lindgren.

Såsom *motiv* för utförandet av *de i 1929 års plan ingående arbetena* har i huvudsak anförts följande.

Den år 1910 färdiga, av trä uppförda *paviljong II* inrymde två stora, genom avskärmningar i mindre avdelningar uppdelade sovhallar samt en mindre sovhall jämte vissa bilokaler. De stora sovhallarnas bakre del vore genom en skärmvägg avdelad till korridor. Det vore givet, att denna ursprungligen endast för sommarbruk avsedda paviljong mindre väl lämpade sig för vård av patienter året runt på ett huvudsakligen för kirurgisk behandling avsett sjukhus, till vilket Apelviken numera utvecklat sig. Paviljongens byggnadssätt — en enkel, panelad trästomme med öppna takstolar, uppförd på en mycket bristfällig grund — vore redan i och för sig synnerligen olämpligt, vartill komme att de genom skärmväggar avbalkade sovsalarna saknade direkta fönster och således icke kunde vädras direkt. Ytterligare vore att märka, att genom den avskärmade korridoren — å smalaste stället endast 1,1 meter bred — ginge den huvudsakliga genomgångstrafiken från sanatoriets köksbyggnad m. m. till de stora sjukavdelningarna i paviljongerna III, IV och VI med sammanlagt 298 patienter.

Vidare utgjorde paviljongen — som på grund av byggnadssättet vore synnerligen oekonomisk ur uppvärmningssynpunkt — tillsammans med den intilliggande, ävenledes av trä uppförda operationsbyggnaden ett ur brandsynpunkt högst farligt komplex för anläggningen i dess helhet, vilket förhållande betonats uti ett av vice brandchefen i Göteborg avgivet yttrande i ärendet.

Vad som sålunda anförts i fråga om förevarande paviljongs ålder, ursprungliga användning, byggnadssätt och olämplighet för den nuvarande sjukvården m. m. gällde även i avseende å *paviljong I*.

Med hänsyn till sålunda angivna och i övrigt påpekade brister hos de båda paviljongerna skulle varje ombyggnad av desamma ur kostnadssynpunkt bliva fullt jämförlig med nybyggnad utan att medföra med sistnämnda förfaringsätt möjliga fördelar. I detta avseende har påpekats, att enligt det föreliggande nybyggnadsförslaget bland annat 24 nya vårdplatser skulle kunna utvinnas.

Av sålunda anförda skäl hade *rivning av de nuvarande paviljongerna I och II och uppförande av nya paviljonger* — med motsvarande nummerbeteckning — ansetts böra äga rum. De nya paviljongerna vore avsedda att uppföras av tegel på var sin sida om centralbyggnaden och i direkt anslutning till denna. Vardera paviljongen skulle inrymma, förutom källarvåning, två våningar och en vindsvåning. I källarvåningen skulle inredas förrådslokaler och plats för hissmaskin, avsedd att driva två hissar, placerade så att de skulle kunna betjäna såväl vederbörande paviljong som centralbyggnaden, vilken saknade hiss. I källarvåningen till paviljong II skulle inredas dels ett särskilt för formalinundersökning avsett rum och dels ett rum för desinfektion i ugn i stället för det nuvarande desinfektionsrummet, som vore beläget i källaren till en av de på relativt långt avstånd från huvudkomplexet liggande isoleringspaviljongerna. I samband därmed skulle den nuvarande, helt förslitna desinfektionsugnen ersättas med en ny. I såväl bottenvåningen som våningen en trappa upp skulle inredas vårdavdelningar — i varje våning för tillhoppa 30 patienter — isoleringsrum, dagrum, bilokaler m. m. Varje våning skulle även förses med liggverandor. Vindsvåningen skulle huvudsakligen inrymma personalrum. Enligt 1928 års förslag skulle i samband med ombyggnaden av de båda paviljongerna i *centralhallens* vindsvåning inredas en samlings- och gymnastiksal, en anordning som i 1929 års förslag slopats med hänsyn till att i den planerade

nya sammanbindningsbyggnaden — ersättande nuvarande lekhallen — mellan köks- och centralbyggnaderna en dylik sal skulle anordnas.

I fråga om *lekhallens ersättande med en ny byggnad* har framhållits, att detta även år 1928 varit påtänkt, men då ansetts kunna något uppskjutas. Under det gångna året hade emellertid bjälklaget i lekhallen på grund av röta ställvis sjunkit, och ett stort antal av råglasrutorna i taket hade under den stränga vintern sprungit sönder. Under de i anledning därav erforderliga reparationsarbetena hade ytterligare en del brister blottats. Ett uppskov med lekhallens ersättande med en ny byggnad kunde därför svårligen ske. Särskilt genom att giva byggnaden något större bredd än den nuvarande vunnas — förutom andra angivna fördelar — att man dit kunde förlägga nyssberörda samlingssal, där patienterna, som ju i regel måste vistas på anstalten i många månader, kunde beredas underhållning medelst musik, föredrag m. m. Då patienterna till större delen vore sängliggande och sålunda en mångfald sängar måste transporteras till samlingssalen, innebure dennas förläggande hit i stället för till centralbyggnadens vindsvåning en stor fördel.

Beträffande behovet av *förbindelsegången under lekhallen och gångens vidare förgrening till paviljong III* har framhållits, att genom denna anordning vore avsett, att den nuvarande synnerligen störande trafiken av olika slag till och från köksbyggnaden genom bottenvåningen i paviljong II skulle avhjälpas. Det sålunda ifrågasatta *källarkorridorsystemet* måste emellertid *givas* en *yttre förgrening under operationsbyggnaden* till den norr därom belägna, genom en daghall med densamma förbundna *paviljong VI* för att befria de i operationsbyggnaden arbetande från den störande trafiken till och från sistnämnda paviljong. Först genom utförandet av källarkorridorsystemet i hela dess här antydda utsträckning kunde anstaltens inre transportfråga anses fullt löst.

Behovet av *transformatorhuset* med tillhörande installering av ny ångturbin-generator — vilket hus skulle sammanbyggas med nuvarande maskinhuset — har närmare motiverats uti ett handlingarna tillhörande utlåtande från Karl G. Eliassons elektrotekniska byrå i Göteborg. Jag tillåter mig hänvisa till detta utlåtande och vill här blott framhålla, att i samband med de omförmälda ombyggnaderna m. m. ökade ofrånkomliga krav ansetts komma att ställas på den elektriska krafttillgången, vilket betingade större transformator effekt än den som kunde ges från den nuvarande provisoriska transformatorstationen.

Vidkommande inrättandet av en *ny kolgård och ett sorteringsrum för tvätten* har anförts, att det nuvarande öppna kolrummet endast rymde omkring 40 ton kol, motsvarande behovet under omkring åtta dagar vintertid. Det vore synnerligen skadligt för anstaltens driftekonomi att icke på en gång och å lämplig tid kunna inköpa så stort parti kol, som fordrades under den kallaste tiden av året eller ungefär sex veckor. I förslaget hade därför upptagits en övertäckt kolgård för 250 ton kol. Genom omändring av en nu inom maskinhuset befintlig verkstadslokal skulle en vid inspektion från medicinalstyrelsen såsom nödvändig avsedd lokal för sortering av den från anstaltens olika avdelningar kommande tvätten erhållas. Ett enkelt verkstadsskjul skulle i samband därmed uppföras. Detta skjul ävensom den nya kolgården skulle anslutas till maskinhuset.

Vad angår *moderniseringen av paviljong V* har framhållits, att denna paviljong hade karaktär av karantänsbyggnad på så sätt, att där inlades de ny-anlända patienterna för observation till förhindrande av att de epidemiska sjukdomar, med vilka dessa eventuellt vore behäftade, skulle spridas till sanatoriet i övrigt. Det vore nödvändigt att inreda åtminstone det stora rum, som användes för barn i ålder 1½—10 år, enligt det s. k. boxsystemet — d. v. s. med vissa glasskämsanordningar — för att kunna isolera de därstädes intagna,

måhända delvis på antytt sätt smittoförande patienterna från varandra. I samband med vidtagandet av dessa och vissa andra ur sjukvårdens synpunkt nödiga förbättringar inom paviljongen skulle paviljongens nuvarande antal vårdplatser eller 48 reduceras med 16 till 32.

Såsom skäl för uppförande av *ny operationsbyggnad* har i huvudsak framhållits, att i nuvarande operationsbyggnaden funnes endast en operationsavdelning — mera inrättad för provisoriskt bruk — samt ett mindre rum, som på samma gång finge tjänstgöra som operationssal för septiska fall och som omläggningrum. Sistnämnda rum skulle användas av anstaltens alla fyra underläkare, något som för vederbörande vållade stor väntan och tidsspillan. Vidare behöfve inredas ett gipsningsrum i stället för det nuvarande, vilket utgjordes av ett källarrum i paviljong III och ur flera synpunkter vore mycket bristfälligt.

Vad slutligen angår det nya *personalhuset* skulle i detsamma inredas bostäder om 2 rum och kök för fyra gifta befattningshavare.

I fråga om antalet *statsbidragsberättigade platser* framgår av tillgängliga handlingar och ritningar, att nuvarande antalet dylika platser, uppgående till 534, skulle av 1929 års plan beröras dels i höjande riktning genom de 24 platserna, som skulle tillkomma genom nybyggnad av paviljongerna I och II, dels i sänkande riktning genom inskränkningen av antalet platser i paviljong V med 16. Utan direkt samband med de i 1929 års plan ingående förbättringsarbetena men ävenledes med hänsyn till anstaltens modernisering ur sjukvårdssynpunkt åsyftar anstaltsledningen därjämte att — på grund av bristen å bilokaler m. m. — under närmaste tiden slopa 16 vårdplatser å vissa provisoriskt inredda solverandor till paviljong VI. När den nuvarande av trä uppförda paviljongen IV i framtiden ej längre kan användas, har vidare ledningen icke räknat med någon ersättningsbyggnad för denna paviljong, varigenom ytterligare 70 platser skulle bortgå. Vid tidpunkten för sagda paviljongs nedläggande skulle alltså anstaltens totala platsantal uppgå till (534 + 24 — 16 — 16 — 70) 456.

Vad angår *ordningen för utförande* av de i 1929 års plan upptagna *arbetena* framhåller föreningsstyrelsen, att samtliga arbeten borde komma till utförande snarast möjligt, dock att ombyggnaden av paviljong I och uppförandet av den nya operationsavdelningen skulle kunna uppskjutas, tills övriga arbeten slutförts.

Beträffande *behovet av statsbidrag* för planens genomförande och *normerna för bidragets beräkning* har föreningsstyrelsen framhållit, att föreningen numera hade svårighet att finansiera själva driften på grund av att denna genom klienteletts förändring till att huvudsakligen omfatta fall av led- och bentuberkulos avsevärt fördryrats, att föreningen — som för anstaltens anläggningar dittills måst upplåna ett totalbelopp av 732,000 kronor, å vilket belopp den i driftkostnaden ingående räntan motsvarade 20 öre för dag och patient — icke kunde tänka på någon ytterligare upplåning för nya arbetens utförande *samt att* föreningen för sistnämnda ändamål saknade disponibla medel. Vid här angivna förhållanden och då huvudsyftet med planens utförande vore att försätta anstalten — under bibehållande av lämpligt antal vårdplatser — i tidsenligt skick anser sig föreningsstyrelsen kunna ifrågasätta statsbidrag till

planens genomförande med belopp, motsvarande hela kostnaden för varje i planen ingående arbetes utförande.

De av Birch-Lindgren under år 1929 uppgjorda *kostnadsberäkningarna* te sig i fråga om *totalsummorna* för arbetena — beträffande detaljerna hänvisas till handlingarna — på följande sätt:

	Kronor.
Nybyggnad av paviljong I	157,500:—
Nybyggnad av paviljong II jämte därmed sammanhängande arbeten i centralbyggnaden	215,000:—
Ersättningsbyggnad för lekhallen samt källarkorridorsystem från köksbyggnaden fram till paviljong III	67,500:—
Utsträckning av samma korridorsystem under operationsbyggnaden till paviljong VI	11,200:—
Transformatorstation jämte ny ångturbingenerator med instrumentering	43,800:—
Kolgård och sorteringsrum för tvätt	16,500:—
Ändringar i paviljong V (karantänsbyggnaden)	15,600:—
Ny operationsbyggnad	171,500:—
Nytt personalhus	54,000:—
Summa kronor	752,600:—

Genomförandet av 1929 års plan skulle alltså draga en sammanlagd kostnad av 752,600 kronor.

I utlåtande den 28 oktober 1929 har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig icke hava något att erinra med avseende å vare sig beskaffenheten av de i 1929 års plan ingående arbetena eller de för varje särskilt arbete uppskattade kostnaderna. Av det för planens genomförande beräknade totalbeloppet å 752,600 kronor skulle — yttrar byggnadsstyrelsen — enligt från vederbörande införskaffad uppgift erfordras under vartdera av budgetåren 1930/1931 och 1931/1932 150,000 kronor, under perioden 1932/1933 195,000 kronor samt under perioden 1933/1934 återstoden eller 257,600 kronor.

Medicinalstyrelsen har i sitt utlåtande den 23 november 1929 beträffande förevarande spörsmål anfört, att 1929 års förslag finge anses såsom en från föreningsstyrelsens sida framlagd, fullständig plan för modernisering av kustsanatoriet vid Apelviken. Under framhållande att anstalten dittills tilldelade statliga byggnadsbidrag uppginge till sammanlagt 874,150 kronor yttrar medicinalstyrelsen att, därest hela det för planens genomförande uppskattade kostnadsbeloppet å 752,600 kronor i enlighet med gjord hemställan av staten tillsköttes, ifrågavarande byggnadsbidrag skulle komma att uppgå till en totalsumma av 1,626,750 kronor. Då sistnämnda belopp, fördelat på nuvarande antal bidragsberättigade vårdplatser eller 534, utgjorde 3,039 kronor per plats, skulle alltså ett bifall till förslaget innebära ett väsentligt överskridande av det hittills i regel medgivna maximala bidragsbeloppet för vårdplats, 2,000 kronor. Såvitt av tillgängliga handlingar kunde bedömas skulle, yttrar styrelsen vidare, *efter* utförande av de i 1929 års plan ingående ar-

betena totala byggnadskostnaden — alltså inklusive av föreningen själv nedlagt byggnadskapital — uppgå till 2,865,090 kronor, vilket per vårdplats motsvarade 5,365 kronor. Det begärda statsbidraget å 752,600 kronor skulle sålunda även komma att — mot i dylikt hänseende principiellt förordad regel för byggnadsbidrag till kustsanatorierna — tillsammans med tidigare lämnade bidrag överstiga halva totala byggnadskostnaden och uppgå till 56,6 % av denna. Med hänsyn emellertid till föreningens oförmåga att med egna tillgångar deltaga uti kostnaderna och då anskaffning av medel därtill genom lån i betraktande av dittills till motsvarande ändamål ådragen gäld svåriligen kunde ifrågakomma, tillstyrker medicinalstyrelsen, att beträffande de ytterligare moderniseringsarbeten, som kunna finnas erforderliga vid anstalten, byggnadsbidraget må utgå med belopp, motsvarande *hela* byggnadskostnaden.

Beträffande *omfattningen av 1929 års moderniseringsplan* framhåller medicinalstyrelsen, att styrelsen övertygat sig om att anstalten befunde sig i ett sådant tillstånd, att en genomgripande förbättring genom om- och nybyggnader vore oundgängligen nödvändig, om icke anstaltens bestånd och dess möjlighet att fortsätta sin betydelsefulla verksamhet skulle helt och hållet äventyras. Den nu framlagda planen finner styrelsen vara i stort sett väl genomtänkt, och styrelsen anser i densamma ingående arbeten böra komma till utförande i enlighet med vederbörliga ritningar och föreliggande kostnadsberäkningar. Härvid gör dock styrelsen undantag beträffande i planen ingående *operationsbyggnad* och *personalhus*. De för nämnda ändamål beräknade kostnaderna å 171,500, respektive 54,000 kronor finner nämligen styrelsen vara anmärkningsvärt höga och ifrågasätter, huruvida icke båda dessa byggnadsfrågor efter verkställd undersökning skulle kunna lösas på ett avsevärt billigare sätt.

Totalkostnaden för genomförande av moderniseringsplanen i dess av medicinalstyrelsen sålunda förordade utsträckning skulle alltså uppgå till (752,600 — 171,500 — 54,000) 527,100 kronor. Därest detta belopp beviljas, skulle, framhåller styrelsen, statens byggnadsbidrag till anstaltens nuvarande och förordade anläggningar utgöra (874,150 + 527,100) 1,401,250 kronor, vilket belopp skulle motsvara ett bidrag per plats av 2,624 kronor och utgöra ungefär 53 % av den totala byggnadskostnaden för anstalten (2,865,090—171,500—54,000) 2,639,590 kronor.

Styrelsen framhåller vidare, att styrelsen efter samråd med moderniseringsplanens arkitekt, förenämnde Birch-Lindgren, funnit, att de i planen ingående, av styrelsen tillstyrkta arbetena lämpligen borde utföras under loppet av nästföljande fyra budgetperioder i den ordning, som framgår av följande tablå, vid vars uppgörande de såsom mest trängande funna arbetena upptagits uti härav betingad följd.

Under budgetåren 1930/1931 och 1931/1932:

Nybyggnad av paviljong II jämte därmed sammanhängande arbeten i centralbyggnaden	kr. 215,000	
Ersättningsbyggnad för lekhallen samt källarkorridorssystem från köksbyggnaden till paviljong III	» 67,500	
Utsträckning av nämnda korridorssystem under operationsbyggnaden till paviljong VI	» 11,200	
Byggnadsarbeten för transformatorstationen	» 6,300	300,000

Under budgetåret 1932/1933:

Nybyggnad av paviljong I	kr. 157,500	
Elektrisk installation i transformatorstationen utom ångturbingeneratoren med instrumentering	» 21 900	
Ändringar i paviljong V (karantänsavdelningen)	» 15,600	195,000

Under budgetåret 1933/1934:

Kölgård och sorteringsrum för tvätt	kr. 16,500	
Ångturbingeneratoren med instrumentering	» 15,600	32,100
		Summa kronor 527,100

I anslutning härtill har styrelsen föreslagit, att det statliga byggnadsbidraget måtte under vardera av budgetperioderna 1930/1931 och 1931/1932 utgå med 150,000 kronor samt under perioderna 1932/1933 och 1933/1934 med 195,000, respektive 32,100 kronor.

I detta sammanhang ifrågasätter styrelsen, huruvida icke särskilda bestämmelser borde utfärdas till bevakande av de betydande intressen, som staten med hänsyn till sin ställning såsom bidragsgivare finge anses äga i avseende å kustsanatoriernas behöriga förvaltning.

Departement-
schefen.

Redan vid granskning förra året av den då föreliggande, mindre omfattande planen för ombyggnad av anstalten vid Apelviken konstaterade jag, att betydande förbättringsarbeten behövde utföras för att försätta anstalten i ett tidsenligt skick. Den nu föreliggande utredningen, vilken får anses innefatta ett definitivt förslag från anstaltens sida i sådant hänseende, synes med den utförligare motivering, som däri lämnas, giva ytterligare stöd åt denna uppfattning. Vid personligt besök på anstalten har jag även erhållit ett bestämt intryck av att det icke längre kan anstå med vidtagande av genomgripande och definitiva omändringsarbeten.

1929 års moderniseringsplan synes med dessa utgångspunkter och med hänsyn även tagen till de lokala förhållandena till sina huvuddrag väl ägnad att höja anstalten till den standard, som ur modern sjukvårdssynpunkt måste anses nödvändig för ett sjukhus, där vården av den kirurgiska tuberkulosen alltmåra blivit huvudsyftet. Mera provisoriska anordningar, som kunnat vara tillräckliga, så länge klimatet varit en huvudfaktor vid behandlingen, kunna med den småningom gjorda omläggningen av vårdens karaktär icke anses tillfredsställande. Vad angår de särskilda i planen ingående arbetena finner jag dem med hänsyn till det anförda tillfyllest motiverade, dock att jag härvid, i likhet med medicinalstyrelsen och på av detta ämbetsverk anförda skäl, anser nytt förslag böra framläggas rörande den ifrågasatta nya operationsbyggnaden samt

det nya personalhuset. Beträffande operationsavdelningen torde därvid böra övervägas, huruvida den lämpligen skulle kunna förläggas till de utrymmen i centralbyggnadens översta våning, som i ett tidigare förslag voro avsedda att inredas till gymnastik- och festsal. Med denna reservation anser jag, att planen i sitt föreliggande skick bör tjäna till ledning för bedömande av spørsmålet om det byggnadsbidrag, som av statsmakterna må kunna beviljas för möjliggörande av anstaltens försättande i tidsenligt skick. Att för statens del närmare binda rätten till statsbidrag vid planen torde emellertid ur flera synpunkter icke vara lämpligt. Gent emot anstalten åter synes planen av statsmakterna böra tillmätas definitiv karaktär på det sätt, att byggnadsbidrag till andra och flera än de i planen ingående ändamålen — däri alltså medräknade de tills vidare undanskjutna arbeten, som avse ny operationsavdelning och nytt personalhus — icke utan synnerligen starka skäl böra beviljas.

De ritningar, som avse de av mig nu förordade byggnadsarbetena, finner jag i likhet med de hörda myndigheterna icke föranleda erinran. Mot de till planen hörande kostnadsberäkningarna för de tillstyrkta arbetena har jag lika litet som sagda myndigheter någon invändning att göra. I sistnämnda hänseende torde få framhållas, att kalkylerna för nybyggnad av paviljongerna I och II enligt 1929 års förslag med sammanlagt 39,500 kronor understiga de år 1928 beräknade kostnaderna för samma arbeten.

Vad angår den utsträckning, i vilken staten ekonomiskt bör understödja genomförandet av 1929 års plan i de delar, som nu tillstyrkas, finner jag i likhet med medicinalstyrelsen övertygande skäl vara anförda för att i förevarande fall frånga den av mig i fråga om storleken av byggnadsbidrag till anstalter av kustsanatorietyp hävdade principiella ståndpunkten — innefattande förberörda två restriktiva huvudregler om bidragets begränsning till halva totala byggnadskostnaden och 2,000 kronor per vårdplats. Bidraget till de nu förordade arbetena vid Apelviken torde alltså böra få utgå med hela den verkliga kostnaden för vederbörande arbete. Men den beräknade kostnaden som utgångspunkt för bidragets utmätande skulle enligt medicinalstyrelsen efter planens genomförande i förordad utsträckning anstaltens totala anläggningskostnad uppgå till 2,639,590 kronor och statens totala bidrag utgöra 1,401,250 kronor. Summan av statens bidrag skulle då uppgå till omkring 53 procent av hela anläggningskostnaden och per plats utgöra — räknat efter det nuvarande antalet bidragsberättigade platser av 534 — 2,624 kronor. Efter den föreslagna ökningen av platsantalet i paviljongerna I och II med sammanlagt 24 platser och borttagandet av 16 platser i vardera av paviljongerna V och VI skulle kostnaden, räknad per då befintlig plats, tydligen bliva något högre. Härvid må även anmärkas, att då en gång kostnaderna för operationsavdelning och bostadshus tillkomma, de anförda siffrorna komma att — under förutsättning att statsbidrag får utgå efter samma normer som för nu förevarande arbeten — ytterligare stegras. Det bidrag till täckande av förlust i anledning av vissa obelagda vårdplatser under ombyggnadstiden, som jag i det följande har för avsikt att förorda, bör också beaktas i detta sammanhang. Emellertid bör framhållas, att den nyss angivna totalsumman för anstaltens samtliga anlägg-

ningar eller 2,639,590 kronor motsvarar en platskostnad — med utgångspunkt från 534 platser — av 4,943 kronor. Denna siffra måste för en tidsenlig anstalt av här ifrågavarande slag anses vara anmärkningsvärt låg.

Såsom av det tidigare anförda framgår, har från såväl anstaltsledningens som medicinalstyrelsens sida förutsatts, att planen skulle genomföras i etapper. Det förslag härutinnan, innefattande arbetenas fördelning efter behovsgraden å budgetperioderna 1930/1931—1933/1934, som styrelsen efter samråd med vederbörande arkitekt framlagt, giver jag mitt förord. Ävenledes förordar jag det av medicinalstyrelsen i anslutning härtill uppgjorda förslaget till fördelning på berörda fyra budgetperioder av det beräknade totala beloppet, 527,100 kronor, för de nu tillstyrkta moderniseringsarbetenas utförande. Enligt sistnämnda förslag skulle alltså till ändamålet för nästa budgetår avses ett belopp å 150,000 kronor.

Vad jag vid mitt tillstyrkande av byggnadsbidrag till anstalten Solhem förordat i fråga om det anslag, från vilket bidraget bör utgå, samt om villkor vid bidragets beviljande gäller givetvis även beträffande byggnadsbidraget till Apelvikanstalten. Bland de mera speciella villkor, som Kungl. Maj:t torde böra fästa vid sistnämnda bidrags utgående, får jag i anledning av det utav medicinalstyrelsen i ämnet gjorda uttalandet förorda en föreskrift av innebörd, att Kungl. Maj:t skall äga utse en revisor att på här förevarande förenings bekostnad deltaga i granskningen av föreningens räkenskaper samt styrelsens förvaltning. Jag vill erinra, att motsvarande villkor knöts vid tilldelandet åt Styrsoänstalten av det av 1928 års riksdag medgivna byggnadsbidraget.

Evakueringsbidrag till kustosanatoriet vid Apelviken.

Jag övergår nu till att behandla den i det föregående omförmälda framställningen angående särskilt bidrag till Apelvikens kustosanatorium i anledning av ökade driftkostnader till följd av vissa moderniseringsarbetens utförande.

I denna framställning, som är dagtecknad den 28 september 1929, har föreningsstyrelsen anhållit, att bidrag för dylikt ändamål måtte för nästa budgetår utgå med ett belopp av 88,220 kronor. Till stöd för sin anhållan har styrelsen åberopat innehållet i en framställningen bifogad, av anstaltens förutnämnde överläkare Robert Hanson upprättad promemoria i ämnet.

Denna *promemoria* är till sina huvuddelar av följande innehåll.

För närvarande bestredes vårdkostnaderna vid anstalten på det sätt, att per dag och patient erhöles i statsbidrag 1 krona 35 öre samt av patienten själv eller av dennes hemortskommun 1 krona, under det att återstoden av kostnaderna tillsköttes av vederbörande landsting intill ett belopp, som under de senare åren växlat mellan 1 krona 65 öre och 1 krona 75 öre. För år 1929 hade landstingens bidrag utgjort 1 krona 65 öre, för år 1930 hade hos respektive *landsting* för anstaltens del begärts ett bidrag av 1 krona 75 öre per dag och patient. Man hade således för sistnämnda år kalkylerat med en vårdkostnadsersättning av endast (1:35 + 1:00 + 1:75) 4 kronor 10 öre per dag och patient, trots att enligt anstaltens räkenskaper vårdkostnaderna under åren 1927 och 1928 uppgått till 4 kronor 14 öre respektive 4 kronor 25 öre per dag och patient. Rätteligen hade således för år 1930 bort begäras högre landstingsbidrag. Med hänsyn till landstingens i allmänhet ökade utgifter för andra

ändamål hade emellertid föreningen icke vågat begära bidragets ökande med mera än 10 öre. Någon ökning av *patientavgifter* hade icke ansetts genomförbar, då här vore fråga om vård, som i genomsnitt krävde en tid av 9 till 12 månader och kostnaden för patienterna således ändock bleve synnerligen betungande.

Till anstalten inflytande vårdavgifter och bidrag skulle således ej ens vid full beläggning förslå till täckande av driftkostnaderna. Under en blivande ombyggnadsperiod, då beläggningen måste ej oväsentligt reduceras, komme en än större förlust att uppstå.

En tillfällig mindre minskning av antalet vårdplatser medförde — enligt närmare angivna beräkningar — en *direkt driftförlust av 2 kronor 75 öre* per dag och tillfälligt indragen vårdplats.

I den gjorda utredningen om erforderliga ny- och ombyggnadsarbeten vid anstalten hade föreslagits omedelbar ersättningsbyggnad för nuvarande paviljong II, innehållande 48 vårdplatser, och modernisering av paviljong V. Därest anslag till dessa byggnadsarbeten erhöles för budgetåret 1930/1931, beräknades att under tiden juli—september 1930 utföra ändringarna av paviljong V samt att påbörja ersättningsbyggnaden för paviljong II i så god tid, att den nya byggnaden kunde vara under tak före vintern 1930/1931. Den nya *paviljong II* kunde emellertid ej komma i bruk under samma budgetår. Efter moderniseringen av *paviljong V* komme densamma att innehålla endast 32 vårdplatser mot förutvarande 48, vilket således betydde en minskning med 16 vårdplatser. Slutligen hade — oberoende av om- och nybyggnadsplanen — 16 vårdplatser, som inretts å vissa solverandor till *paviljong VI*, ansetts böra slopas från och med budgetperioden 1930/1931. Under förutsättning att ifrågasatta om- och nybyggnadsarbeten komme att på angivet sätt utföras under budgetåret 1930/1931, komme *reduceringen av antalet vårddagar* under samma budgetår att se sålunda:

a) under ombyggnaden av paviljong V bortginge 48 vårdplatser under 90 dagar eller tillhoppa	4,320	vårddagar	
b) under uppförandet av ersättningsbyggnad för paviljong II bortginge under hela budgetåret 1930/1931 48 vårdplatser eller tillhoppa	17,520	»	21,840
c) efter ombyggnaden av paviljong V bortginge 16 vårdplatser under 275 dagar eller tillhoppa	4,400	vårddagar	
d) antalet vårddagar, som bortginge, om de 16 platserna å nyssnämnda solverandor vid paviljong VI från och med budgetperioden 1930/1931 slopades, utgjorde	5,840	»	10,240
			Summa antal frångående vårddagar 32,080

Det sålunda angivna totalantalet frångående vårddagar måste alltså under budgetåret 1930/1931 medföra en *direkt driftförlust av sammanlagt (32,080 × 2:75) 88,220 kronor*. Av detta belopp hänförde sig till

a) ombyggnaden av paviljong V (4,320 × 2:75)	11,880	kronor
b) uppförandet av ersättningsbyggnad för paviljong II (17,520 × 2:75)	48,180	» 60,060
c) slopandet i paviljong V av 16 vårdplatser efter ombyggnaden (4,400 × 2:75)	12,100	kronor
d) slopandet av 16 vårdplatser i solverandorna vid paviljong VI (5,840 × 2:75)	16,060	» 28,160
		Summa kronor 88,220

Den sålunda beräknade driftförlusten å 88,220 kronor kunde anstalten ej bära. För kompensering av förlusten erfordrades, att anstalten för *budgetåret 1930/1931* erhöle *antingen* vanligt driftbidrag för varje vård dag, som bortginge enligt den gjorda beräkningen, *eller* ock en ökning av driftbidraget till erforderlig storlek per underhålls dag för de effektiva vård dagarna.

I utlåtande den 15 oktober 1929 har *medicinalstyrelsen* anfört huvudsakligen följande.

Att sjukvårdsanstalter under utförandet av större ombyggnadsarbeten eller reparationer lede avbräck i form av minskade patientavgifter och att denna inkomstminskning i regel icke kunde fullt kompenseras genom därmed för bunden minskning av utgifterna för driften, torde vara något ofrånkomligt. I flertalet fall ägdes sjukvårdsanstalterna av sådana korporationer — lands ting eller kommuner — vilka fått sig tillerkänd beskattningsrätt och därigenom kunde utan anlitande av annans mellankomst vidkännas de kostnader, som dylika större arbeten direkt eller indirekt vållade. I nu förevarande fall ställde sig i detta avseende saken något annorlunda, då anstaltens ägare vore en enskild förening med svaga ekonomiska resurser, vilka icke räckte att täcka dessa av oundgängliga byggnadsarbeten betingade förluster.

Den förlust eller inkomstminskning, som skulle uppstå under tiden för utförandet av ifrågavarande till underhållsarbeten hänförliga arbeten, skulle, enligt i promemorian gjord beräkning, uppgå till 2 kronor 75 öre för varje utebliven vård dag. Denna beräkning, som styrelsen icke vore i stånd att till fullo verifiera men dock ansåge icke vara osannolik, innebure en totalförlust, som med en beräkning av inalles 32,080 förlorade vård dagar skulle uppgå till 88,220 kronor. Av dessa 32,080 vård dagar skulle enligt promemorian 17,520 — motsvarande en förlust av 48,180 kronor — belöpa sig på tiden för utförandet av en ersättningsbyggnad för anstaltens paviljong II. Endast till utförande av ifrågavarande ersättningsbyggnad ämnade styrelsen tillstyrka byggnadsbidrag redan under budgetåret 1930/1931.

Med hänsyn till att berörda ombyggnadsarbete sannolikt icke komme att taga sin början förrän åtskillig tid efter ingången av budgetåret 1930/1931 — måhända, såsom för styrelsen under hand uppgivits, först omkring den 1 oktober 1930 — torde de av denna anledning bortgående vård dagarna kunna till antalet något reduceras.

Att anstalten själv icke förfogade över tillgängliga medel till dessa driftförlusters täckande syntes medicinalstyrelsen vara tillfullo klarlagt. Någon direkt skyldighet för staten att träda hjälpare emellan för att ersätta denna förlust, funne styrelsen å andra sidan icke föreligga. Emellertid hade, till största delen genom statens kraftiga hjälp, den sjukvårdande verksamhet, som Apelvikens sanatorium utövade, utvidgats och blivit av den betydelse för vården av den kirurgiska tuberkulosen i landet, att landstingen — i förlitande på en fortsättning och även utvidgning av detta och övriga kustsanatoriens verksamhet — i det stora hela icke inrättat sig för denna vårdform. På denna grund syntes man vara berättigad anse, att staten även hade vissa förpliktelser att under ifrågavarande undantagsförhållanden lämna ett extra bidrag för driftens uppehållande. Emellertid kunde någon sådan förpliktelse för staten icke anses föreligga, med mindre anstalten utnyttjat de resurser, över vilka den själv föfogade, samt undersökt möjligheterna att utan ett försvärande av tillgången på sjukvård vid anstalten höja *patientavgifterna*. I sistnämnda hänseende framhåller styrelsen, att, därest förenämnda antal av 17,520 vård dagar — de enda alltså, för vilka medicinalstyrelsen nu tänkte sig någon ersättning över huvud taget böra ifrågakomma — droges från hela antalet underhålls dagar under år 1928 vid anstalten, eller 202,883, återstode 185,363 dagar. Om på

dessa fördelades den maximalt beräknade förlusten, 48,180 kronor för förstnämnda 17,520 dagar, utgjorde förlusten omkring 26 öre för dag räknat. Ett tillägg på förslagsvis 25 öre till nu utgående patientavgift — 1 krona för dag — skulle alltså i det allra närmaste täcka den väntade förlusten. För vidtagandet av en dylik åtgärd lade gällande bestämmelser för statsbidrag till driften av anstalten icke hinder i vägen, enär dylikt statsbidrag finge utgå, så länge avgiften per vårdplats icke överstege 1 krona 75 öre. I promemorian hade visserligen framhållits, att någon ökning av patienternas egna avgifter icke ansåges genomförbar. Med hänsyn till den omständigheten att åtskilliga andra anstalter för tuberkulossjukvård för närvarande debiterade patienterna en vårdavgift från 1 krona 50 öre ända till 2 kronor för dag, borde möjligheterna för en skäligen höjning av dagavgifterna närmare prövas. Måhända skulle i promemorian gjort uttalande i fråga om *landstingens* ställning till en höjning av deras bidrag kunna avse, att åtskilliga av dessa vid sina bidrag fäst villkor om att icke högre dagavgift än 1 krona finge uttagas för varje patient. Skulle uttalandet kunna fattas på det sättet, borde dock undersökas, huruvida icke dessa landsting vore villiga att medgiva uttagandet — åtminstone under någon tid — av en patientavgift om högst 1 krona 25 öre för dag. Beslut därom kunde emellertid icke erhållas förrän hösten 1930, då landstingen ånyo sammanträdde, och det medgivande, dessa då eventuellt skulle lämna, kunde träda i kraft först från och med den 1 januari 1931. Med hänsyn därtill och då, såsom nämnts, ombyggnaden av paviljong II troligen skulle komma att påbörjas först omkring den 1 oktober 1930, vore det således egentligen endast för *sista kvartalet av år 1930*, som staten skulle behöva träda till. Enär den förlust, som enligt promemorian skulle uppkomma under uppförande under budgetåret 1930/1931 av anstaltens paviljong II, maximalt beräknats till 48,180 kronor, skulle alltså därav ifrågakomma till ersättande av staten endast omkring en fjärdedel eller 12,000 kronor. Med hänsyn till detta relativt låga belopp och till att, om anstaltens hemställan lämnades utan avseende, för anstalten skulle möta svårigheter, som den icke skulle kunna bemästra, ansåge sig styrelsen, trots starka betänkligheter — under förutsättning att byggnadsbidrag lämnades till ombyggnad av paviljong II — kunna tillstyrka beviljandet av statsbidrag av ifrågasatt slag till sistnämnda summa eller det belopp därunder, vartill inkomstminskningen av berörda anledning kunde visa sig hava slutligen uppgått.

Vid ärendets föredragning i medicinalstyrelsen har t. f. byråchefen F. von Dardel uttalat, att enligt hans mening styrelsen bort helt avstyrka bifall till framställningen.

Med anledning av vad i utlåtandet anförts har *föreningsstyrelsen* den 26 oktober 1929 avgivit yttrande samt därvid framhållit, att man av närmare angivna byggnadstekniska och andra skäl måste räkna med utrymmande av paviljong II redan från och med den 1 juli 1930. Antalet av denna anledning *under senare halvåret 1930* bortgående vård dagar skulle då motsvara en driftförlust av $(184 \times 48 \times 2:75)$ 24,288 kronor.

Med anledning av den ifrågasatta höjningen av landstingsbidragen och patientavgifterna har i yttrandet anförts huvudsakligen följande.

Att före den 1 januari 1931 räkna med förhöjt vårdkostnadsbidrag från *landstingen* läte sig icke göra, då redan alla landsting beviljat sina anslag för år 1930. Huruvida landstingen kunde finnas villiga att för tiden efter nyss angivna dag bevilja dylikt bidrag kunde ej för närvarande bedömas,

men syntes stora förhoppningar i dylikt hänseende ej böra hysas. Mot en begäran om tillfällig ökning av landstingsbidraget under byggnadstiden torde säkerligen komma att anföras, att det på visst sätt vore ett byggnadsbidrag, att sådant bidrag ej förut lämnats av landstingen och att detsamma skulle komma att utgå till anstalt, som måhända ej låge inom landstingens område. Följde Kungl. Maj:t i nu berört hänseende medicinalstyrelsens förslag, skulle emellertid framställningar göras till vederbörande landsting om erforderlig förhöjning för tiden från och med år 1931 av deras vårdkostnadsbidrag.

Mot vidtagande av den av medicinalstyrelsen förordade undersökningen rörande möjligheterna för en förhöjning av utgående *patientavgifter* har anstaltsledningen förklarar sig ej vilja framställa någon invändning, under erinran dock om sina förut uttalade betänkligheter med hänsyn till den betydande totala vårdkostnaden för den enskilde i följd av behandlingens långvarighet. En sådan omprövning syntes emellertid i varje fall icke böra få inverka på avgörandet av frågan om den nu begärda tillfälliga förhöjningen av det statliga vårdkostnadsbidraget.

Det sålunda anförda syntes enligt föreningsstyrelsens uppfattning visa, att de 48 vårdplatserna i nuvarande paviljong II måste bortgå redan den 1 juli 1930 och att således det av medicinalstyrelsen föreslagna extra driftkostnadsbidraget borde beräknas för *hela senare halvåret 1930*. Vidare framginge, att frågan om ökat driftbidrag från annat håll — landstingen eller patienterna själva — befunde sig i sådant läge, att denna möjlighet icke borde föranleda avslag å direktionens hemställan om extra driftkostnadsbidrag även för *första halvåret 1931*. Innan frågan om en eventuell fördelning av driftkostnadsbidraget bleve klar, syntes även alla skäl tala för att ifrågavarande extra bidrag helt bestredes av statsmedel.

Slutligen har *statskontoret* uti infortrat utlåtande den 29 oktober 1929 anført i huvudsak följande.

Statskontoret vore icke i tillfälle att bedöma, huruvida den av medicinalstyrelsen föreslagna åtgärden att genom förhöjning av *patientavgifterna* anskaffa erforderligt extra bidrag för uppehållande av driften vid sanatoriet under tiden för de planerade ombyggnadsarbetena vore ägnad att försvåra tillgången av sjukvård vid anstalten. Det förefölle dock statskontoret knappast vara tillfredsställande att övervältra de av ifrågavarande anledning föranledda ökade vårdkostnaderna på de patienter, som under byggnadstiden vårdades å sanatoriet. Dessutom syntes mot en dylik åtgärd kunna anföras det mindre lämpliga i att för en så kort tid som några få månader vidtaga höjning av dessa avgifter för att sedermera, så snart ombyggnadsarbetet fullbordats, återgå till nuvarande avgifter. Med hänsyn till vad medicinalstyrelsen anført ansåge sig dock statskontoret knappast kunna motsätta sig medicinalstyrelsens förslag.

I betraktande av den betydelse, förevarande kustsanatorium hade för *landstingens* sjukvårdande verksamhet, ville dock statskontoret ifrågasätta, huruvida icke även landstingen borde öka sina bidrag till vårdkostnaderna under ombyggnadstiden. Såsom medicinalstyrelsen framhållit, hade nämligen den sjukvårdande verksamhet, som Apelvikens sanatorium utövade, blivit av den betydelse för vården av den kirurgiska tuberkulosen i landet, att landstingen, i förlitande på en fortsättning och även utvidgning av dessa sanatoriers verksamhet, i det stora hela icke inrättat sig för denna vårdform. Innan frågan om extra bidrag av statsmedel, *utöver* vad medicinalstyrelsen föreslagit, upptoges

till prövning, syntes därför hänvändelse till landstingen böra ske om höjning av deras bidrag.

Enligt medicinalstyrelsens förslag — som av statskontoret sålunda biträts — skulle anstalten komma att av statsmedel erhålla extra bidrag till det belopp, vartill inkomstminskningen kunde komma att uppgå till och med utgången av år 1930, d. v. s. tills landstingen hunnit fatta beslut i frågan.

I fråga om extra bidrag till anstalten för tiden *efter* nämnda års utgång syntes möjlighet förefinnas att därutinnan framlägga förslag till 1931 års riksdag, allt efter den situation, som då med hänsyn till de av landstingen intagna ståndpunkterna kunde föreligga.

Beviljat bidrag syntes lämpligen böra utgå av femte huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter.

Under tiden för utförande av sådana byggnadsarbeten, som kräva evakuering av vårdplatser, måste givetvis varje anstalt vidkännas en inskränkning i inkomster, vilken ingalunda till alla delar kompenseras av minskade utgifter. För en enskild anstalt med redan förut svaga ekonomiska resurser kan ett dylikt förhållande medföra sådana allvarliga konsekvenser ur ekonomisk synpunkt, att arbetena till äventyrs icke kunna komma till utförande, även om de te sig synnerligen nödvändiga ur sjukvårdens synpunkt. Ett sådant fall synes föreligga beträffande Apelvikens kustsanatorium, vilken anstalt ju redan har att dragas med en svag ekonomi. När nu, såsom av det anförda framgår, statsbidrag till utförande av byggnadsarbeten av nyss antydd art enligt min åsikt bör lämnas nämnda anstalt, synes mig därför staten även böra lämna bistånd till att lätta de ekonomiska bördor, som i form av driftförlust direkt härflyta från med arbetena sammanhängande, nödvändig evakuering av vårdplatser och som kunna betecknas som ett led i anläggningskostnaderna. I vilken omfattning det statliga understödet härvidlag bör lämnas, läser emellertid böra ställas i beroende bland annat av i vad mån man anser driftförlusten även böra och kunna täckas i form av höjning av patientavgifter eller ökat driftbidrag från landstingen. Jag delar därvidlag statskontorets betänkligheter mot att övervältra en större eller mindre del av de av förevarande anledning ökade driftkostnaderna på de *patienter*, som under tiden för arbetenas utförande behandlas vid anstalten. Vad härefter angår frågan om bidrag från *landstingen* till ifrågavarande kostnader, synes man böra utgå från att en sådan driftförlust, som är en direkt, tillfällig följd av själva ombyggnadsarbetet och som alltså, enligt det nyss anförda, kan hänföras till anläggningskostnaderna, bör i likhet med de egentliga byggnadskostnaderna stanna å statsverket. I motsats till ämbetsverken anser jag alltså anledning icke finnas att på denna speciella punkt ifrågasätta bidrag av landstingen. Vad däremot angår sådan inkomstminskning, som — i olikhet mot den hittills avsedda — beror på att i samband med ombyggnad eller oberoende därav platsantalet å viss avdelning definitivt minskas, kan den därav föranledda merkostnaden icke vara att hänföra till anläggningskostnad; den innebär en permanent ökning av nettoutgifterna för driften och bör alltså täckas genom patientavgifter eller, om de anses icke böra höjas, genom ökade landstingsbidrag. Jag kan alltså icke förorda bifall till ansökningsen om statsbi-

Departement-
schefen.

drag i anledning av ombyggnaden av avdelning V eller nedläggandet av 16 platser i paviljong VI.

Den av medicinalstyrelsen framlagda och av mig i det föregående förordade ordningen för ett successivt genomförande av de tillstyrkta arbetena vid anstalten enligt 1929 års plan upptager under budgetåren 1930/1931 och 1931/1932 endast ett av de arbeten, i samband med vilka ersättning från statsverket för driftbidrag enligt det nu anförda skulle utgå. Detta arbete är *nybyggnaden av paviljong II*. Enligt medicinalstyrelsens uppfattning skulle denna paviljong behöva frigöras från beläggning först från och med den 1 oktober 1930. Med hänsyn till vad föreningsstyrelsen i sitt senaste yttrande anført synes det mig emellertid nödvändigt att utgå från att denna tidpunkt inträder den 1 juli 1930. Ett *bidrag* av antydd art skulle alltså enligt det nyss anförda böra utgå *under hela budgetåret 1930/1931*. Mot föreningsstyrelsens förslag att beräkna driftförlusten för bortgången plats och vård dag till 2 kronor 75 öre finner jag i likhet med de hörda myndigheterna anledning till erinran icke föreligga. Bidraget i fråga skulle alltså kunna uppgå till högst förenämnda belopp av 48,180 kronor. Givet är emellertid, att som villkor för statsbidraget bör gälla, att från anstaltsledningens sida styrkes, huru många vård dagar under berörda tidsperiod, som de 48 statsbidragsberättigade platserna i nuvarande paviljong II på grund av ifrågavarande nybyggnadsarbete faktiskt varit obelagda. Närmare föreskrifter härom ävensom vederbörliga bestämmelser i övrigt, vilka kunna finnas erforderliga, torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t eller eventuellt av medicinalstyrelsen.

Av statskontoret har förordats, att det statliga bidraget skulle utgå från anslaget till bidrag till driftkostnader vid tuberkulosjukvårdsanstalter. Med hänsyn till att bidraget avser att täcka en del av kostnaderna för vederbörande byggnadsarbets utförande synes det mig emellertid riktigare, att det samma — förslagsvis under benämningen *evakueringsbidrag* — utgår från anslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulosjukvårdsanstalter.

Ifrågasatt statsbidrag för vissa ytterligare arbeten vid kustsanatoriet i Barkåkra.

Framställning föreligger, såsom av det föregående framgår, även om statsbidrag för utförande enligt år 1929 uppgjord plan av vissa ytterligare arbeten vid det föreningen för skrofulösa barns vård tillhöriga kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra.

Innan jag ingår på denna framställning, ber jag få erinra, att direktionen för nämnda förening i skrivelse den 14 juli 1928 gjorde hemställan om statsbidrag med tillhoppa 29,332 kronor 62 öre för följande anläggningar vid anstalten, nämligen dels ångturbingenerator jämte rörledningar, dels omformaraggregat m. m., dels viss kloakledning, dels ock ett bostadshus. Kostnaderna för anläggningarna beräknades till sammanlagt 67,560 kronor 45 öre. Sistberörda skrivelse behandlades i 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln s. 279—283), till vilken jag tillåter mig att beträffande detaljerna hänvisa. Här får jag bringa i erinran, att medicinalstyrelsen i över skrivelsen avgivet utlåtande den 18 oktober 1928 tillstyrkte framställningen i dess helhet, under

framhållande dock att bostadshuset — avsett att inrymma i bottenvåningen två smärre lägenheter för gifta och i övre våningen två rum för ogifta befattningshavare — icke vore av lika trängande natur som övriga ifrågasatta anläggningar. I samband därmed upplyste styrelsen, att från anstaltsledningen framhållits att, därest de då ifrågasatta förbättringsarbetena i avseende å sanatoriet komme till stånd, några ytterligare bidrag från statens sida sannolikt icke komme att bliva erforderliga.

För egen del anförde jag, att av sparsamhetshänsyn en begränsning av det begärda statsbidragsbeloppet beträffande detta kustsanatorium — såsom jag förut tillstyrkt i fråga om Apelvikanstalten — borde äga rum. Därvid syntes i första hand den föreslagna *bostadsbyggnaden*, vilken — såsom medicinalstyrelsen framhållit — torde vara minst nödvändig, böra uteslutas från bidrag. Övriga föreslagna arbeten fann jag i och för sig vara väl motiverade. Emellertid skulle kustsanatoriet i Barkåkra i enlighet med den hittills tillämpade regeln om statsbidragets begränsning till högst 2,000 kronor per vårdplats vara berättigat till ytterligare statsunderstöd med endast något över 10,000 kronor. Ur synpunkter motsvarande dem, som anlagts vid behandlingen av frågan om statsbidrag till kustsanatoriet vid Apelviken, fann jag det icke vara lämpligt att före prövningen av en blivande plan för de ytterligare arbeten, som kunde erfordras för modernisering och förbättring av anstalten i Barkåkra, frångå nyssberörda princip. På grund härav ansåg jag statsbidrag till flera arbeten än som i kostnad hölle sig inom dubbla sistnämnda belopp eller alltså omkring 20,000 kronor icke böra tillstyrkas. I anslutning till denna ståndpunkt förordade jag statsbidrag för inköp av *ångturbingenerator jämte rörledningar* samt för omläggning av *kloakledningen*, vilka arbeten även i och för sig syntes kunna anses såsom de mest trängande. Kostnaderna för dessa arbeten hade beräknats till 19,000 kronor, och statsbidragsbeloppet borde alltså fastställas till högst 9,500 kronor. Därest utgifterna för arbetena skulle komma att understiga 19,000 kronor, borde vidare — i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis — bidragsbeloppet reduceras till hälften av de *verkliga* kostnaderna.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framlagda förslag godkändes av riksdagen.

I den moderniseringsplan, som framlagts i nu förevarande framställning, har direktionen upptagit arbeten för en beräknad sammanlagd kostnad av 226,079 kronor 25 öre. Av i 1928 års plan ingående två anläggningar, till vilka statsbidrag ej beviljats — omformaraggregatet m. m. och bostadshuset — återfinnes i 1929 års plan bostadshuset, för vars uppförande kostnaden beräknats till 31,870 kronor 45 öre. I planen ingå för övrigt följande anläggningar med här angivna kostnadsbelopp, nämligen dels ny utvidgad förbindelsebyggnad av tegel — i stället för nuvarande förbindelsegång av trä — mellan matsalsbyggnaden och det egentliga sjukhuset (paviljong III) jämte vissa därmed sammanhängande arbeten för 92,288 kronor 70 öre, dels viss tillbyggnad av paviljong III av tegel för 14,645 kronor 10 öre, dels vissa värmetekniska, sanitära och elektriska in-

stallationer inom nyssnämnda förbindelsebyggnad och tillbyggnad ävensom åtskilliga andra, närmare angivna tekniska utrustningsarbeten vid anstalten för tillhoppa 71,875 kronor, dels ock sugledning för intag till baden i anstalten av vatten från Skelderviken jämte tillhörande anordningar för 15,400 kronor.

Med den nya *sammanbindningsbyggnaden*, som skulle uppföras i tre våningar jämte källarvåning, har huvudsakligen avsetts att erhålla vissa bilokaler för de sex sjukavdelningarna i paviljong III samt ett par isoleringsrum och vissa rum för personal. I dess bottenvåning skulle även inrymmas en desinfektionslokal, för vilken ugn skulle anskaffas.

Tillbyggnaden till paviljong III, vilken skulle hava två våningar jämte källarvåning, har motiverats närmast med att anstaltens andre underläkare, som nu har ett bostadsrum i administrations- och köksbyggnaden (paviljong I), anses böra bo inom det egentliga sjukhuset, paviljong III, och att hans nuvarande rum dessutom erfordras för annat ändamål. Han skulle erhålla en dubblett i tillbyggnadens andra våning, medan i första våningen skulle inredas expeditionslokal åt denne befattningshavare ävensom tre smärre rum till gemensamt bruk vid anstaltsläkarnas arbeten. Källarvåningen skulle inrymma gipsningslokaler. Ovanpå andra våningen skulle anordnas solbalkong för vissa patienter i tredje våningen av paviljong III.

Till de mera *fristående tekniska utrustningsarbetena* höra installation av två mathissar, vissa anordningar för lättare skötsel och bättre kontroll av eldning vid anstalten såsom insättande av motorvattenmätare, temperaturregleringsanordning för befintlig varmvattenberedare m. m. Bland utrustningsarbetena ingå bland annat även utökning av en värmeledningspanna i en sjukpaviljong (IV) samt dragande av en varmvattenledning till denna paviljong från anstaltens tvätthus.

Statsbidraget till arbetenas utförande har förutsatts skola utgå med ett belopp motsvarande totalkostnaden för varje arbete och sålunda tillhoppa utgörande 226,079 kronor 25 öre.

Byggnadsstyrelsen har i sitt förberörda utlåtande den 28 oktober 1929 icke framställt invändningar mot de rörande de olika arbetena uppgjorda förslagen med undantag av en anmärkning beträffande vissa detaljer i fråga om ritningarna till bostadshuset. Ej heller har styrelsen funnit något vara att erinra mot de verkställda kostnadsberäkningarna. Då enligt av styrelsen under hand inhämtad upplysning samtliga arbeten vore avsedda att slutföras under år 1930, borde enligt styrelsen den beräknade totalsumman för arbetena, eller nyssberörda belopp å 226,079 kronor 25 öre, vara tillgänglig för anstalten under budgetåret 1930/1931.

Medicinalstyrelsen har i omförmälda utlåtande den 23 november 1929 anfört, att kustsanatoriet i Barkåkra hittills erhållit statligt byggnadsbidrag om tillhoppa 502,567 kronor 50 öre, vilket motsvarade 1,994 kronor 32 öre för vårdplats. Därest — såsom direktionen syntes förutsätta — ytterligare statsbidrag skulle utgå med det belopp å 226,079 kronor 25 öre, som motsvarade totala kostnadssumman för samtliga de nu ifrågasatta förbättringsarbetena, skulle totala statsbidraget efter nuvarande antalet statsbidragsberättigade platser eller 252 ökas till 2,891 kronor 45 öre per plats och således komma att med nära 898 kronor överskrida det hittills beviljade beloppet per vårdplats. Ehuru styrelsen icke

ville förneka, att berörda arbeten skulle medföra påtagliga och önskvärda förbättringar för anstalten, anser dock styrelsen dem icke vara av den trängande art, att de för närvarande motivera ett avsteg från styrelsens förut omförmälda principiella ståndpunkt, att totala byggnadsbidraget till ett kustsanatorium såsom regel bör begränsas till 2,000 kronor för vårdplats. Styrelsens utlåtande i förevarande del utmynnar i anslutning härtill i hemställan om att den nu föreliggande framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Såsom framgår av det anförda, avsåg anstaltsledningen med de i skrivelsen den 14 juli 1928 avsedda arbetena, att dessa med sannolikhet skulle vara de sista, för vilka statligt byggnadsbidrag skulle behöva påräknas. I den plan till anstaltens modernisering, som år 1929 framlagts, ingår ett av de två arbeten, till vilka statsbidrag år 1928 ej beviljades, nämligen bostadshuset, vars uppförande skulle draga en beräknad kostnad av 31,870 kronor 45 öre. Samtliga övriga arbeten — kostnadsberäknade till sammanlagt 194,208 kronor 80 öre — avse sålunda att täcka behov, för vilkas tillgodoseende man tidigare icke ansett statsbidrag åtminstone under den närmaste framtiden behöva påräknas.

Vad angår bostadshuset anser jag dess uppförande nu lika litet som förra året vara av särskilt brådskande beskaffenhet. I likhet med medicinalstyrelsen finner jag, att de övriga i 1929 års moderniseringsplan ingående arbetena givetvis kunna vara ägnade att medföra önskvärda förbättringar vid anstalten. De synas mig dock varken med hänsyn till arten eller i avseende å nödvändigheten av omedelbart utförande vara sådana, att bidrag till deras utförande bör lämnas med ett mot hela kostnaden svarande belopp, vilket skulle innebära ett frångående av medicinalstyrelsens förberörda, av mig biträdda principiella ståndpunkt, att byggnadsbidrag till anstalter av förevarande kategori fortfarande, *utom där särskilda trängande skäl föreligga*, bör bindas bland annat vid en maximering till 2,000 kronor per plats. Av vad som anförts rörande de föreslagna arbetenas beskaffenhet följer även, att utförandet av dessa arbeten måste anses mindre angeläget än moderniseringsarbetena vid Apelviken och Styrsoanstanen. Då det av kostnadsskäl icke kan ifrågasättas, att anslag skulle samtidigt utgå med större belopp till alla tre anstalterna, synes med hänsyn härtill böra med anslag till sanatoriet i Barkåkra anstå.

På grund av det anförda kan jag därför icke tillstyrka, att den föreliggande moderniseringsplanen tages till utgångspunkt för äskande hos årets riksdag av ytterligare byggnadsbidrag till här ifrågavarande anstalt.

Härefter torde jag få behandla föreliggande fråga om byggnadsbidrag till utförande av vissa ytterligare arbeten vid kustsjukhuset å Styrso, vilket äges av föreningen för vård av skrofulösa barn vid havskuranstalt.

Inledningsvis torde jag därvid få nämna några ord om kustsjukhusets nuvarande lokaler, beläggningsmöjligheter, beviljade statsbidrag m. m.

En genom föreningens försorg uppförd byggnad av trä i två våningar, avsedd såsom sommarsanatorium, togs i bruk år 1892. Denna byggnad — *gamla*

Departement-
schefen.

*Ifrågasatt
statsbidrag
för vissa ar-
beten vid
Styrso kust-
sjukhus.*

sjukhuset — ombyggdes år 1924 för att även kunna användas vintertid. Den inrymmer 51 vårdplatser.

Under åren 1906—1908 uppfördes av föreningen ytterligare en sjukhusbyggnad, som redan från början var avsedd för vård av patienter året om. Berörda byggnad — *huvudsjukhuset* — består av en källarvåning och en bottenvåning, varjämte byggnadens mittparti höjer sig ytterligare två våningar.

I *källarvåningen* inrymmas bland annat ångpannerum för centraluppvärmning, rum för motorer och ackumulator, köksavdelning, förrådsrum, två matsalar för personal samt tvättinrättning.

I *bottenvåningen eller första våningen* finnas bland annat tre sjuksalar, motagnings- och omlägningsrum, operations- och instrumentrum samt röntgenlaboratorium.

I *andra våningen* finnas bland annat tre sjuksalar. Den *tredje våningen* innehåller 8 bostadsrum för personal ävensom förrådsrum.

År 1914 uppfördes en paviljong för vård av patienter sommartid, den s. k. *sommarpaviljongen*, innehållande 29 platser, efter sedvanlig reduktion motsvarande 10 helårsplatser. År 1925 inrättades i en särskild byggnad bostad för läkare och viss annan personal.

Såväl till samtliga här omförmälda byggnaders uppförande som för utförande av andra tidigare verkställda arbeten m. m. har, enligt vad från föreningen uppgivits, nödiga medel anskaffats genom användning av till sjukhuset donerade fonder samt genom upplåning.

Beträffande anstaltens ekonomiska ställning framgår av föreningens berättelse för år 1928, att tillgångar och skulder den 31 december samma år balanserade å kronor 552,021:03, att bland tillgångarna fastigheters konto upptagits till kronor 309,894:37 samt att bland skulderna upptagits ett konto för donationer å kronor 360,061:33 och ett reverskonto å kronor 149,000.

Beträffande anstaltens verksamhet under år 1928 utvisar nyssnämnda berättelse, att antalet underhållsdagar för samtliga under sagda år vårdade personer uppgått till 56,703 samt att medeltalet vårdade per dag under samma tid utgjort 155.

Från *statens* sida har intill år 1928 *bidrag* för utförande av arbeten vid anstalten endast anvisats i fråga om vissa smärre ändamål (anskaffande av ångpanna och vissa motorer m. m. samt reparation av huvudsjukhusets tak) till belopp av sammanlagt 20,800 kronor, varav 19,938 kronor tagits i anspråk.

I skrivelser den 5 september och den 18 november 1927 gjorde emellertid föreningen framställning om statsbidrag å 322,575 kronor, motsvarande den beräknade totalkostnaden för utförande av åtskilliga förbättringsarbeten vid anstalten. Av beloppet avsågos 269,000 kronor till om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset, medan av återstoden, 53,575 kronor, skulle användas dels sammanlagt 48,075 kronor till omläggning av anstaltens elektriska drift och dess kloaksystem samt vidtagande av vissa anordningar för dricksvattnets förbättrande och dels 5,500 kronor till uppförande av ett stängsel vid sjukhusområdet. Rörande den behandling från statsmakternas sida av dessa framställningar, som skedde år 1928, får jag hänvisa till 1928 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 239—252) och riksdagens skrivelse nr 5 A (punkten 45) samma år.

Här torde jag, vad angår *andra planerade arbeten än om- och tillbyggnad av*

Huvudsjukhuset, få bringa i erinran, att riksdagen beviljade statsbidrag till samtliga dessa arbeten med undantag för stängslet, vars anordnande enligt utredningen befanns kunna något uppskjutas. Byggnadsbidraget beräknades till 48,075 kronor eller sålunda till ett belopp motsvarande hela kostnaden för arbetena, vilken bidragsnorm — avvikande från den under senare år tillämpade att bland annat begränsa bidraget till hälften av kostnaderna för varje särskilt arbete — motiverades med Styrsöföreningens svaga ekonomiska ställning och den ringa storleken av dittills åtnjutet byggnadsbidrag.

Vidkommande *om- och tillbyggnaden av huvudsjukhuset* hade förslaget härtill uppgjorts av arkitekten Nernst Hanson och byggnadsingenjören Algot Hanson i huvudsaklig anslutning till vissa riktlinjer, som beträffande huvudsjukhusets lämpliga modernisering angivits av arkitekten Birch-Lindgren i ett utlåtande av den 29 juli 1927.

Enligt till detta förslag hörande ritningar jämte beskrivning skulle *vissa omändringar* vidtagas i *huvudsjukhuset* i avseende å källarvåningen samt första och andra våningarna. Vidare skulle norr om huvudsjukhuset uppföras en *tillbyggnad* av tegel med källarvåning samt ytterligare två våningar. Sistnämnda byggnad skulle förenas med huvudsjukhuset medelst en *förbindelsebyggnad*, likaledes av tegel, i en våning förutom källarvåning.

I *tillbyggnadens källarvåning* skulle inredas lokaler för tvätt, strykning, mangel och förråd, till vilka ändamål utrymmen för närvarande disponeras i huvudbyggnadens källarvåning. I *källaren till förbindelsebyggnaden* skulle inrymmas en ljusbehandlingsavdelning med tillhörande bilokaler. Genom nyss berörda överflyttning av lokaler för tvätt m. m. skulle i *huvudbyggnadens källarvåning* erhållas utrymmen för tre matsalar, nämligen en för sjuksköterskor och elever, en för annan personal och en för uppegående patienter.

I *första våningen av tillbyggnaden* skulle inredas en fullständig operations- och poliklinikavdelning samt en röntgenavdelning.

Till nyss angivna ändamål disponeras, såsom av det föregående framgår, för närvarande utrymmen i *huvudbyggnadens första våning*. I denna våning skulle nu inrymmas två fullständiga sjukavdelningar om tillhoppa 58 platser, därav 2 isoleringsplatser.

I *förbindelsebyggnadens första våning* skulle förläggas dagrum jämte kapprum för besökande.

Huvudbyggnadens andra våning skulle förändras till en självständig sjukavdelning med tillhoppa 28 platser, därav 2 isoleringsplatser. Till avdelningen skulle anslutas två dagrum samt liggterrasser.

I *tillbyggnadens andra våning* skulle inrymmas 12 bostadsrum för personal.

Huvudbyggnadens tredje våning skulle icke undergå någon förändring.

Bland de huvudsakliga fördelar, som genom *om- och tillbyggnaden* skulle vinnas, påpekade föreningen, att nya lokaler skulle erhållas för anstaltens tvättinrättning, vilken vore av sakkunniga utdömd, och att dagrum, som dittills saknats, skulle erhållas, varjämte viss lättnad i den förefintliga bristen på personalbostäder skulle vinnas. Vidare skulle särskilt rum för ljusbehandling erhållas, en stor fördel i betraktande av att dylik behandling för det dåvarande måste lämnas i korridorer eller å en inbyggd veranda. Slutligen skulle anstalten erhålla möjlighet att — i förhållande till då befintligt platsantal — belägga ytterligare 18 *nya helårsplatser*, därav 4 isoleringsplatser. Sistnämnda omständighet ansåg föreningen hava betydelse ej blott för att minska det stora

antalet exspektanter vid kustsjukhuset — vid tiden för framställningens avlåtande 150 personer — utan även för att upphjälpa anstaltens ekonomi, då genom platsökningen möjlighet syntes kunna uppkomma att helt bestrida anstaltens driftkostnader med — jämte bidrag från staten och landsting — beloppen av de vårdavgifter, som komme att inflyta.

Kostnaden för om- och tillbyggnaden av huvudsjukhuset, som ursprungligen beräknats till 264,000 kronor, skulle — efter vidtagande av viss av medicinalstyrelsen i utlåtande den 18 oktober 1927 påkallad överarbetning av förslaget — uppgå till förenämnda belopp av 269,000 kronor.

I fråga om beräkningen av förstnämnda kostnadssumma framhöll *byggnadsstyrelsen* uti ett i ärendet avgivet utlåtande av den 29 september 1927, att utgiftsposterna beträffande ombyggnaden i en del fall syntes lågt beräknade, att den uppskattade kostnadssumman för samtliga arbeten, (264,000 + 53,575) 317,575 kronor, torde kunna förväntas förslå, därest största sparsamhet iakttoges vid arbetenas utförande *samt att* emellertid i nämnda summa icke medtagits kostnader för administration, ritningar och kontroll samt för oförutsedda utgifter.

Föredragande *departementschefen* framhöll bland annat, att ifrågavarande om- och tillbyggnadsförslag, trots den verkställda överarbetningen därav, ännu icke syntes vara i det skick, att det kunde föreläggas riksdagen. Det stora antalet exspektanter till anstalten gjorde, att det måste anses otillfredsställande, att förslaget, oaktat de stora kostnaderna för dess genomförande, endast skulle innebära en ökning med 14 bidragsberättigade sjukplatser. Föreningen syntes hava för avsikt att senare — med statens hjälp — fullfölja byggnadsarbetet i sådan riktning, att en avsevärd ökning av platsantalet komme till stånd. Det ville emellertid förefalla, som om före statsmakternas definitiva prövning av bidragsfrågan ett fullständigt förslag borde föreligga, utvisande totalkostnaderna för sjukhusets ombyggnad samt den platsökning man därvid kunde vinna.

1928 års riksdag anförde, bland annat, att, ehuru riksdagen funnit, att det framlagda projektet angående om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset snarast möjligt borde realiseras, riksdagen dock, innan Kungl. Maj:t definitivt prövat den föreliggande byggnadsplanen, vilken syntes riksdagen vara av beskaffenhet att i huvudsak kunna godkännas, ansett sig icke då kunna medgiva, att medel för ifrågavarande byggnadsarbetes utförande anvisades å riksstaten för budgetåret 1928/1929. Riksdagen förväntade emellertid, att förslag i frågan förelades 1929 års riksdag.

Styrelsen för Styröföreningen förnyade sedermera i skrivelse av den 11 september 1928 föreningens år 1927 gjorda framställningar vad angår om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset samt uppförande av stängsel. Beträffande *om- och tillbyggnadsprojektet* framhölls, att planerna för detsamma ytterligare underkastats en ingående granskning, men att man därvid ej funnit anledning frångå desamma. Med anledning av ett av 1928 års riksdag gjort påpekande rörande angelägenheten av att ekonomilokalerna för kustsanatorierna planerades med tanke på eventuell ytterligare utvidgning framhöll föreningsstyrel-

sen, att dessa lokaler vid Styrösöanstalten enligt de föreliggande ritningarna vore så rymligt tilltagna, att de även vid en sedermera skeende, ej allt för stor utvidgning av sjukhuset borde vara fullt tillräckliga. Någon större utvidgning ansåg styrelsen för övrigt av ekonomiska skäl icke kunna komma till stånd inom överskådlig tid. Totalkostnaden för om- och tillbyggnaden hade vid skedd omräkning fortfarande uppskattats till 269,000 kronor, i vilken summa även inginge utgifter för ritningar, beskrivningar och kontroll.

Beträffande *stängslet* framhölls nödvändigheten av dess uppförande för en kostnad — enligt tidigare gjorda och ånyo översedda kalkyler — av 5,500 kronor. I anslutning härtill hemställdes om ett statsbidrag av 274,500 kronor för oförmälda två ändamål.

Varken byggnadsstyrelsen eller medicinalstyrelsen framställde i sina över den senaste framställningen avgivna utlåtanden någon erinran mot de sålunda ånyo framlagda projekten.

I fråga om *beloppet av byggnadsbidrag* till arbetenas utförande grundade *medicinalstyrelsen* i sistberörda utlåtande sitt förslag på en beräkning, som uppgjorts i anslutning till styrelsens principiella ståndpunkt om begränsande av dylikt bidrag för kustsanatorierna till dels högst hälften av halva totala byggnadskostnaden och dels högst 2,000 kronor per vårdplats.

Rörande detaljerna i denna beräkning får jag hänvisa till 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 292) och här endast erinra, att enligt beräkningen, i händelse de ifrågasatta arbetena komme till utförande, halva totala byggnadskostnaden för samtliga arbeten vid anstalten skulle be-

löpa sig till kronor $\left(\frac{732,513}{2}\right)$ 366,256:50, medan summan av dittills beviljade

bidrag (68,013 kronor) och det då ifrågasatta (274,500 kronor) skulle utgöra 342,513 kronor. Ur nyss antydda synpunkt beträffande bidragets relation till totala byggnadskostnaden skulle således sistnämnda bidrag i sin helhet kunna utgå.

Med hänsyn till principen om bidragets begränsning till 2,000 kronor per statsbidragsberättigad vårdplats borde däremot enligt medicinalstyrelsen en beskärning ske. Antalet dylika vårdplatser hade i samband med vissa företagna ändringar i anstaltens belägningsförhållanden av medicinalstyrelsen i oktober 1928 fixerats till 146, vilket antal icke skulle komma att rubbas genom huvudsjukhusets ombyggnad. Efter 2,000 kronor för vårdplats skulle alltså totala byggnadsbidraget kunna utgöra högst 292,000 kronor. Med frånräknande av dittills beviljade bidrag om tillhoppa 68,013 kronor skulle återstå ett belopp av 223,987 kronor såsom det högsta, vilket efter berörda princip skulle kunna ytterligare beviljas. Medicinalstyrelsens hemställan gick också ut på att sist antydda belopp måtte anvisas.

Beträffande betydelsen av de ifrågasatta förändringarna å huvudsjukhuset uttalade medicinalstyrelsen i samma utlåtande bland annat, att genom deras vidtagande anstalten skulle bliva försatt i ett tillfredsställande skick, men att styrelsen å andra sidan hölle före, att någon ytterligare utökning av anstalten för framtiden knappast vore att tillråda.

I 1929 års statsverksproposition framhöll jag, att någon invändning icke syntes vara att göra mot ombyggnadsförslaget, som av medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen godkänts och vilket 1928 års riksdag förklarat vara av beskaffenhet att kunna i huvudsak godkännas. Med anledning av det utav min företrädare i ämbetet gjorda uttalandet om önskvärdheten av förslagets överarbetning i syfte att vinna någon ytterligare ökning av platsantalet hänvisade jag till mitt här förut återgivna principiella uttalande om att man numera icke borde räkna med behov av någon nämnvärd platsökning å de hittillsvarande kustsanatorierna samt erinrade tillika om nyssnämnda yttrande av Styrsöföreningens styrelse, att en platsökning vid denna anstalt åtminstone under överskådlig tid av ekonomiska skäl icke kunde ifrågakomma.

I enlighet med det anförda tillstyrkte jag, att statsbidrag måtte beviljas för genomförande av huvudsjukhusets ombyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget.

Efter förordande av statsbidrag jämväl till stängslets uppförande ingick jag på frågan om statsbidragets storlek och anslöt mig därvid till medicinalstyrelsens ståndpunkt om att statsbidraget borde begränsas genom maximering med hänsyn till såväl beloppet för halva totala byggnadskostnaden — vilken gräns dock i det ifrågavarande fallet saknade praktisk betydelse — som till ett belopp motsvarande högst 2,000 kronor per varje statsbidragsberättigad vårdplats. Sistnämnda begränsning ansåg jag i detta fall så mycket hellre böra iakttagas, som — enligt vad medicinalstyrelsen antytt — vissa smärre kompletteringsarbeten utöver de föreslagna omändringarna måhända kunde bli behövliga och statsbidrag eventuellt kunde anses böra utgå även till sådana arbeten. I anslutning härtill tillstyrkte jag ett byggnadsbidrag, motsvarande högst 2,000 kronor för envar av 146 platser och alltså — efter avdrag av tidigare erhållna statsbidrag — utgörande det av medicinalstyrelsen förordade beloppet 223,987 kronor.

I enlighet med av medicinalstyrelsen därutinnan framställt förslag förordade jag vidare en uppdelning av berörda statsbidragsbelopp på sådant sätt, att en summa av 100,000 kronor skulle utbetalas, sedan hälften av arbetena utförts och det vid besiktning konstaterats, att utförandet skett i huvudsaklig enlighet med av mig förordat förslag, samt med återstoden eller högst 123,987 kronor efter det arbetena blivit i sin helhet fullbordade samt genom medicinalstyrelsens försorg avsynade och av styrelsen godkända, dock tidigast efter ingången av budgetåret 1930/1931.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framställda förslag vann riksdagens godkännande (skrivelse nr 5 A, punkt 51, år 1929).

Med anledning av innehållet uti Kungl. Maj:ts förberörda brev den 10 maj 1929 överlämnade emellertid sedermera *Styrsöföreningens styrelse* till medicinalstyrelsen med skrivelse av den 14 augusti 1929 plan rörande ytterligare moderniseringsarbeten vid anstalten.

Denna plan upptog följande arbeten till här angivna kostnader, nämligen dels om- och tillbyggnad av *gamla sjukhuset* för 76,450 kronor, varigenom

bland annat skulle vinnas 16 nya vårdplatser, dels om- och tillbyggnad av *sommarpaviljongen* för 17,500 kronor, dels ock anordnande av en *kylanläggning inom huvudsjukhuset* för 6,500 kronor. Den sammanlagda kostnaden skulle alltså belöpa sig till 100,450 kronor, vilket belopp enligt föreningsstyrelsen borde utgå såsom byggnadsbidrag utöver det bidrag å 223,987 kronor, som av 1929 års riksdag beviljats för om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset.

Uti sitt förberörda utlåtande den 28 oktober 1929 fann *byggnadsstyrelsen* förslagen till om- och tillbyggnad av gamla sjukhuset och sommarpaviljongen vara i behov av viss omarbetning, som dock syntes kunna ske inom ramen för de för arbetena beräknade kostnaderna, vilka kostnader icke — lika litet som den uppskattade kostnaden för kylanläggningen — föranledde någon styrelsens erinran.

Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 oktober 1929 framlade emellertid föreningsstyrelsen *ny plan för om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset*. Huvudsjukhuset består enligt det föregående för närvarande av en källar- och en bottenvåning, varjämte byggnadens mittparti höjer sig ytterligare två våningar. Enligt det nya ombyggnadsförslaget — till vilket i oktober 1929 ritningar jämte beskrivning uppgjorts av arkitekten Andrew Person samt kostnadsberäkning av G. R. Bertilsson — skulle nu huvudsjukhuset utläggas åt sydväst omkring 10 meter och åt nordväst omkring 5 meter, i sin helhet inrymma källarvåning, tre ytterligare fullt utbyggda våningar och en ny mansardvåning samt hava en totalhöjd av 14 meter. Åt sydväst skulle en flygelbyggnad direkt anslutas, tillbyggas med källarvåning och ytterligare två våningar samt erhålla en totalhöjd av 11 meter. Nordväst från huvudsjukhuset och förbundet med detta genom en stängselmur skulle uppföras ett pann- och tvätthus.

I *huvudsjukhusets källarvåning* skulle såsom hittills inrymmas köksavdelning, förrådsrum samt matsalar för personal, men genom uppförande av ett särskilt hus för pannrum och tvättavdelning skulle de för nyss antydda ändamål avsedda lokalerna kunna förstoras i den utsträckning, som sjukhusets utbyggnad krävde.

I var och en av *bottenvåningen eller första våningen* samt *andra och tredje våningarna* skulle anordnas 5 sjuksalar med tillhörande isoleringsrum, dagrum samt bilokaler. Salarna i den första våningen skulle avses för vuxna till ett antal av 42, medan salarna i de båda övriga våningarna beräknades för barn till ett antal i vardera våningen av 51. I andra våningen skulle därjämte inrymmas bland annat gipsrum och i den tredje en dubblett för underläkare.

Den nya *fjärde våningen* skulle användas för personalbostäder i stället för den nuvarande tredje.

I *flygelbyggnadens källarvåning* skulle inrymmas matsal för sköterskor, medan våningen en trappa upp skulle innehålla lokaler för laboratorium m. m. samt våningen två trappor upp operationsavdelning.

Solverandor skulle anordnas dels i plan med huvudbyggnadens första våning och dels å tillbyggnadens tak med direkt tillträde från huvudbyggnadens tredje våning.

Pann- och tvätthuset skulle — förutom pannrum och tvättavdelning — inrymma bland annat lokaler för desinfektion och obduktion.

Bland särskilda fördelar hos förslaget har pekats på möjligheten till en betydlig ökning av antalet platser vid anstalten nämligen från 146 till 205 eller med icke mindre än 59, ett förhållande, som med hänsyn till det stora antalet exspektanter vid anstalten — vid tiden för skrivelsens avlåtande 285 — syntes särskilt betydelsefullt. Vidare har framhållits, att förslaget genom sin planläggning skulle åstadkomma lägre värmekostnader, billigare underhållskostnader samt förbilligad drift. Vid en jämförelse med det ombyggnadsförslag — 1927 års förslag — till vilket 1929 års riksdag beviljade förenämnda statsbidrag å 223,987 kronor, anser föreningsstyrelsen det senast uppgjorda — 1929 års förslag — innebära en mera rationell lösning av problemet.

Enligt de gjorda beräkningarna skulle förslagets genomförande draga en sammanlagd kostnad av 653,000 kronor, vartill skulle komma 50,000 kronor till inventarier för nya lokaler. Hela det erforderliga totalbeloppet skulle således utgöra 703,000 kronor.

Föreningsstyrelsen har i anslutning härtill hemställt, att sistberörda belopp måtte bestridas av statsmedel på det sätt, att utöver det av 1929 års riksdag beviljade byggnadsbidraget å 223,987 kronor ytterligare ett dylikt bidrag å 479,013 kronor måtte få utgå. Samtidigt härmed har föreningsstyrelsen frångått det förslag till om- och tillbyggnad av gamla sjukhuset m. m., som — under hemställan om statsbidrag å 100,450 kronor — framlades i skrivelsen den 14 augusti 1929.

Genom remiss den 26 oktober 1929 anbefalldes medicinalstyrelsen att efter byggnadsstyrelsens hörande avgiva utlåtande jämväl över den senare framställningen från föreningsstyrelsen.

I utlåtande den 31 oktober 1929 framställde *byggnadsstyrelsen* allvarliga erinringar mot den föreslagna ombyggnaden av huvudsjukhuset enligt 1929 års plan. Enligt styrelsens mening kunde lämpligheten av en dylik ombyggnad ifrågasättas, då huvudsjukhuset hade en för ett modernt sjukhus mindre lämplig planläggning, som medförde att ekonomiavdelningarna i sjukavdelningarna komme att få ett oekonomiskt stort djup. Vid en påbyggnad skulle följaktligen även de nya sjukavdelningarna bliva olämpligt planlagda. Särskilt måste inredningen av vindsvåningens personalbostäder bliva oekonomisk, då mer än en tredjedel av våningsdjupet åtginge till korridorer och garderobers.

Beträffande detaljerna i den föreslagna planlösningen framhöll byggnadsstyrelsen, att på huvudsjukhusets sydsida anordnats en bred terrass, som komme att taga bort ljus och ventilationsmöjligheter från en del av köksavdelningens arbets- och förrådslokaler, varför denna terrass lämpligen icke borde komma till utförande. Vidare påpekades, att röntgenarkivet icke förlagts till brandsäkert utrymme, att alla dagrum vore förlagda mot norr och slutligen att läkarbostaden inrymts i en sjukavdelning samt försetts med fönster, vettande mot en solveranda för sjuka.

Jämte här omförmälda erinringar framhöll byggnadsstyrelsen, att de remiterade handlingarna och ritningarna vore alltför ofullständiga för att styrelsen med ledning av desamma skulle kunna bedöma, huruvida det låte sig göra att

på ett ekonomiskt sätt lösa förevarande byggnadsfråga efter andra riktlinjer. Styrelsen ville på frågans dåvarande stadium endast framhålla, att det på byggande av den befintliga huvudbyggnaden, som förslaget innefattade, sannolikt icke innebure den billigaste lösningen av uppgiften med hänsyn till vad som anförts beträffande denna byggnads oekonomiska planläggning.

Vidkommande beräkningen till 653,000 kronor av kostnaderna för själva ombyggnadsförslaget anförde byggnadsstyrelsen, att någon närmare kontroll härutinnan icke kunde göras med ledning av de föreliggande knapphändiga uppgifterna. Beloppet syntes emellertid styrelsen kunna godtagas som en approximativ kostnadsuppgift.

Medicinalstyrelsen erinrade i sin förut omförmälda skrivelse den 23 november 1929 — varmed styrelsen överlämnade samtliga de från kustsanatorierna inkomna framställningarna om ytterligare byggnadsbidrag jämte byggnadsstyrelsens däröver avgivna utlåtanden — beträffande 1929 års ombyggnadsförslag för huvudsjukhuset vid Styrsoänstalten, att anstalten, inräknat det av 1929 års riksdag beviljade beloppet å 223,987 kronor, hittills i statsbidrag erhållit sammanlagt (68,013 + 223,987) 292,000 kronor, vilket belopp tillmätts så, att det, fördelat på 146 vårdplatser, utgjorde jämnt 2,000 kronor för plats. Därest det för utförande av ombyggnad av huvudsjukhuset enligt 1929 års förslag begärda ytterligare bidragsbeloppet å (703,000—223,987) 479,013 kronor beviljades, skulle totala statsbidraget komma att uppgå till 771,013 kronor, vilket, fördelat på anstaltens beräknade platsantal efter ombyggnaden eller 205, motsvarade 3,761 kronor för plats. Frånsett att byggnadsstyrelsen mot det senaste ombyggnadsförslaget framställt sådana erinringar, att medicinalstyrelsen på den grund icke ansåge sig i förslagets föreliggande skick kunna tillstyrka bidrag till utförandet, hölle styrelsen före, att i ärendet icke heller i övrigt förebragts en sådan utredning, att styrelsen ansåge sig kunna taga ställning till frågan, huruvida de föreslagna, avsevärt ökat anslag krävande arbetena sjukvårdstekniskt och ekonomiskt innebure den lyckligaste lösningen.

Medicinalstyrelsen yrkade i anslutning härtill, att de föreliggande framställningarna om ytterligare statsbidrag till Styrsoänstalten icke måtte föranleda någon åtgärd.

På sätt förut antytts anbefalldes emellertid Kungl. Maj:t genom remiss den 30 november 1929 medicinalstyrelsen att lämna styrelsen för Styrsoföreningen tillfälle att yttra sig med anledning av vad nämnda ämbetsverk och byggnadsstyrelsen rörande den då senast avlåtna framställningen anført samt till Kungl. Maj:t inkomma med det yttrande och de nya förslag, som kunde komma att av föreningsstyrelsen avgivas, ävensom, efter byggnadsstyrelsens hörande, med eget förnyat utlåtande.

Såsom förut omförmälts, har föreningsstyrelsen numera avgivit dylikt yttrande, vilket yttrande, dagtecknat den 14 februari 1930 — jämte utlåtanden däröver av byggnadsstyrelsen den 20 februari 1930 och av medicinalstyrelsen den 11 mars 1930 — sistnämnda dag inkommit till Kungl. Maj:t.

Föreningsstyrelsen har i berörda yttrande huvudsakligen framhållit, att uppgörandet av 1929 års ombyggnadsförslag beträffande huvudsjukhuset närmast föranletts av nödvändigheten att undanröja vissa svårigheter rörande beläggningsmöjligheterna vid ett realiserande i oförändrat skick av 1927 års ombyggnadsplan. Men uppgörandet hade även skett med hänsyn till innehållet i Kungl. Maj:ts förenämnda brev den 10 maj 1929 i fråga om moderniseringsplaner för kustsanatorierna. Om Styrsöanstalten — och främst då huvudsjukhuset — skulle kunna bli försatt i ett ur sjukvårdens synpunkt fullt tillfredsställande och tidsenligt skick, ansåge nämligen föreningsstyrelsen ofrånkomligt, att vissa förbättringar utöver dem, som inginge i 1927 års plan för ombyggnad av nämnda sjukhus och till vilkas utförande 1929 års riksdag beviljat visst statsbidrag, borde utföras och att statsbidrag därtill anvisades.

Sedan det i oktober 1929 uppgjorda större projektet i sådant syfte blivit avstyrkt, hade dess arkitekt, förenämnde Andrew Person — efter inhämtande av närmare upplysningar under hand från vederbörande i byggnadsstyrelsen i avsikt att därigenom undanröja grunden till de mot projektet framställda anmärkningarna — utarbetat ett i förhållande till berörda projekt modifierat om- och tillbyggnadsförslag.

Beträffande nämnda, föreningsstyrelsens förevarande skrivelse bilagda förslag, har styrelsen såsom ett allmänt omdöme framhållit, att detta enligt styrelsens efter upprepade överläggningar vunna uppfattning skulle innebära en lycklig definitiv lösning av byggnadsfrågan för Styrsöanstalten.

Innebörden av berörda 1930 års förslag är i huvudsak följande.

Kostnaderna för förslaget hava beräknats till samma belopp som för 1929 års förslag eller 703,000 kronor, därav 653,000 kronor avse egentliga byggnadskostnader samt 50,000 kronor inventarier.

Såsom en speciell fördel hos 1930 års förslag har framhållits, att beläggningen enligt detsamma skulle kunna ordnas på ett nöjaktigt sätt med uppfyllande av medicinalstyrelsens krav i avseende å golvyta och luftkub. Anstalten, som enligt sagda förslag vore avsedd att endast mottaga vårdsökande i en ålder av *högst 18 år*, komme att förfoga över sammanlagt 214 vårdplatser, därav 153 å huvudsjukhuset. Då det nuvarande platsantalet för anstalten i dess helhet samt för huvudsjukhuset vore 146 respektive 85, innebure förslaget en ökning i platsantal med i bägge hänseendena icke mindre än 68 platser.

I fråga om beloppet av *statsbidrag* för genomförande av 1930 års ombyggnadsförslag har föreningsstyrelsen gjort motsvarande framställning som i avseende å 1929 års förslag samt förty förutsatt, att bidraget skulle få utgå med den beräknade totala kostnaden 703,000 kronor efter avdrag av det för ombyggnad av huvudsjukhuset tidigare beviljade beloppet å 223,987 kronor eller alltså med 479,013 kronor.

Till stöd härför har föreningsstyrelsen framhållit, att med beviljande av ett ytterligare *direkt* byggnadsbidrag å 429,013 kronor — således fränsett kostnaderna å 50,000 kronor för nya inventarier — det totala byggnadsbidraget för anstalten skulle uppgå till 721,013 kronor. Detta belopp, uppdelat på det se-

naste förslaget 214 vårdplatser, utgjorde per plats 3,369 kronor 22 öre och överstege alltså det belopp å 2,000 kronor per vårdplats, till vilket bidrag enligt av medicinalstyrelsen hävdad princip högst finge utgå. Det vore emellertid föreningsstyrelsens uppfattning, att de nu ifrågasatta ombyggnadsarbetena vore att hänföra till sådana arbeten av oundgänglig art, i fråga om vilka medicinalstyrelsen ansett ett frångående av nyss antydda princip och tillämpande av mera förmånliga bidragsgrunder kunna äga rum.

Vidare har föreningsstyrelsen framhållit, att ombyggnaden av huvudsjukhuset enligt 1927 års, av riksdagen år 1929 godtagna förslag — med oförändrat platsantal av 85 — enligt förstnämnda år gjorda beräkningar skulle kosta i runt tal 275,000 kronor och att för planens realiserande hade beviljats ett statsbidrag å 223,987 kronor. På grund av skedd stegring av priser å material m. m. med omkring 16.2 % torde planen icke numera kunna utföras under cirka 325,000 kronor.

1930 års ombyggnadsförslag med dess 214 platser — därav 68 nya — vore beräknat att, frånsett inventarier, kunna utföras för 653,000 kronor. Merkostnaden för 1930 års förslag i förhållande till 1927 års förslag eller (653,000 — 325,000) 328,000 kronor motsvarade för var och en av de enligt förstnämnda förslag tillkommande 68 vårdplatserna ett belopp av ungefär 4,820 kronor. Enligt föreningsstyrelsen torde kostnaden för anskaffning av vårdplatser vid en ny anstalt för vård av kirurgisk tuberkulos uppgå till det dubbla beloppet. Sistnämnda förhållande anser föreningsstyrelsen böra ses mot bakgrunden av att antalet erforderliga nya platser för vård av kirurgisk tuberkulos av förenämnda, utav svenska nationalföreningen mot tuberkulos tillsatta kommitterade för behandling av frågan rörande nämnda vård m. m. uppskattats till omkring 1,000.

Under återopande av sålunda och i övrigt anförda skäl hemställer föreningsstyrelsen, att det senast uppgjorda ombyggnadsförslaget måtte vinna godkännande och att statsbidrag till detsamma utförande måtte få utgå med — förutom det år 1929 beviljade byggnadsbidraget å 223,987 kronor — ett belopp av 429,013 kronor, vartill skulle komma 50,000 kronor till inventarier, eller sålunda sammanlagt med 479,013 kronor.

Därest emellertid — trots de av föreningsstyrelsen till stöd härför återopade skälen — det senast framlagda förslaget till ombyggnad av huvudsjukhuset icke skulle godtagas, hemställer föreningsstyrelsen, att med hänsyn till oförändrade stegring av priserna å material m. m. ett bidrag å ytterligare 50,000 kronor måtte få utgå till utförande av huvudsjukhusets ombyggnad enligt 1927 års, av statsmakterna år 1929 godtagna plan.

I utlåtandet den 20 februari 1930 erinrar *byggnadsstyrelsen* om sina i utlåtandet den 31 oktober 1929 uttalade betänkligheter mot den i 1929 års förslag innefattade ombyggnaden av huvudsjukhuset med hänsyn till denna byggnads för ett modernt sjukhus mindre lämpliga planläggning. Ekonomitrymna, som vore förlagda på ena sidan av korridorerna, hade nämligen ett ekonomiskt stort djup. Denna anmärkning hade byggnadsstyrelsen ansett sig

hava särskild anledning att framställa, då genom byggnadens föreslagna påbyggnad nya dylika, olämpligt dimensionerade utrymmen skulle erhållas även i de båda våningarna 1 trappa upp och 2 trappor upp. Vid en omstudering av planen syntes det emellertid enligt styrelsen icke vara omöjligt att på ett bättre sätt tillvarata det rikliga utrymmet. Bland annat kunde ifrågasättas, om icke isoleringsrummen, som vore mycket stora och räckte till för tre sängar vardera, lämpligen borde göras till tvåsängsrum och förses med vissa bilokaler, w. c. och slask. Vidare syntes korridoren mitt för dagrummet kunna vidgas, varigenom ett rymligare intryck av densamma skulle erhållas och vidliggande utrymmen skulle få lämpligare rumsdjup.

Utöver den minskning av bredden för vindsvåningen, som skett enligt de omarbetade ritningarna, anser byggnadsstyrelsen en ytterligare reduktion härutinnan kunna — och av ekonomiska hänsyn böra — ske genom att särskild toalettanordning inreddes endast vid rum som vore avsedda för sköterskor och andra kvalificerade befattningshavare och ej, såsom enligt ritningarna förutsettes, vid flertalet personalrum.

Beträffande de av byggnadsstyrelsen i utlåtandet den 31 oktober 1929 framförda anmärkningarna mot detaljer i 1929 års planlösning framhåller nu styrelsen, att i avseende å den på huvudsjukhusets sydsida planerade *terrassen* sådan ändring vidtagits i 1930 års förslag, att terrassen icke komme att hindra ljus- och lufttillförseln till källarvåningen.

Beträffande *röntgenarkivet* anför styrelsen, att detta i 1930 års förslag visserligen gjorts brandsäkert, men att dess läge ej vore ur brandskyddssynpunkt tillfredsställande. Det egentliga filmarkivet kunde — såsom antyddes i arkitekten Persons, ärendet bilagda skrivelse till byggnadsstyrelsen den 23 december 1929 — lämpligen förläggas till vinden i tvätt- och pannhuset. Den från styrelsens sida påtalade förläggningen av *dagrummen* mot nordligt väderstreck tillmättes i förevarande fall icke betydelse från medicinsk synpunkt, då uppegående patienter icke skulle förekomma inom denna byggnad.

Byggnadsstyrelsens tidigare anmärkning mot *underläkarbostadens* förläggande inom en sjukavdelning och med fönster mot en solveranda för sjuka låter styrelsen förfalla med hänsyn till av arkitekten Person i nyssnämnda skrivelse lämnade upplysningar.

I fråga om *kostnaderna* — fränsett inventarietkostnader beräknade till sammanlagt 653,000 kronor — för 1930 års förslag anför byggnadsstyrelsen, att styrelsen under hand tagit del av den beräkning, som legat till grund härför. I denna beräkning upptagna utgifter för själva byggnadsarbetena syntes styrelsen skäligen. De kunde emellertid ej med bestämdhet bedömas utan detaljerade uppgifter rörande erforderliga reparationsarbeten inom den förefintliga byggnaden. De upptagna beloppen för rörledningsarbeten och elektrisk installation syntes styrelsen vara knappt beräknade. Dessutom tillkomme kostnader för ångkök, tvätt, sterilisering och desinfektion samt för röntgenanläggningen. Kostnaderna för dessa anordningar hade uppgivits vara inräknade i byggnadskostnaderna. Detta framginge emellertid icke av den till byggnads-

styrelsen överlämnade kostnadsuppställningen. Därest detta skulle vara förhållandet, syntes byggnadskostnaderna otvivelaktigt vara för lågt uppskattade.

Byggnadsstyrelsen erinrar härefter om att styrelsen i utlåtandet den 31 oktober 1929 med hänsyn till de remitterade handlingarnas ofullständighet icke ansett sig kunna bedöma, huruvida det läte sig göra att på ett ekonomiskt sätt lösa föreliggande byggnadsfråga efter andra riktlinjer än de då föreslagna, samt att styrelsen ställt sig tveksam, huruvida överhuvud den föreslagna påbyggnaden av huvudbyggnaden vore den billigaste lösningen av uppgiften. Arkitekten Person hade nu upplyst, att ett annat alternativ, avseende uppförandet av en tillbyggnad, skulle ställa sig något billigare, men å andra sidan, såsom medförande långa korridorförbindelser, giva sämre koncentration av anläggningen. Vidare hade upplysts, att den nuvarande byggnaden icke vore i bästa skick, att fasaderna vore mycket skadade av klimatets inverkan samt att kostnaden för deras istandsättning till stor del bortföle, därest ombyggnadsförslaget komme till utförande. Då med hänsyn därtill byggnaden, därest den icke skulle ombyggas, måste underkastas dyrbara reparationsarbeten, syntes ombyggnadsförslaget vara ekonomiskt fördelaktigare, än byggnadsstyrelsen tidigare förutsatt.

Den föreslagna om- och påbyggnaden av huvudsjukhuset komme emellertid att draga avsevärda kostnader, och man kunde icke åsätta denna byggnad något större värde vid en så genomgripande ombyggnad som den här avsedda. Uppförandet av en nybyggnad med för behovet avpassade bilokaler torde därför enligt byggnadsstyrelsens mening icke komma att draga så mycket högre kostnad än det föreliggande om- och tillbyggnadsförslaget. Byggnadsstyrelsen ville emellertid i princip icke motsätta sig genomförandet av det senaste ombyggnadsförslaget under förutsättning att de av byggnadsstyrelsen här gjorda erinringarna beträffande korridorer och bilokaler beaktades.

Vidkommande föreningsstyrelsens alternativa förslag om ett genomförande av 1927 års — utav 1929 års riksdag godkända — ombyggnadsplan, erinrar byggnadsstyrelsen om sitt i utlåtandet den 29 september 1927 gjorda uttalande om den då föreliggande kostnadsberäkningens knapphet, under påpekande bland annat att i beräkningen icke upptagits några utgifter för administration, ritningar och kontroll samt för oförutsedda utgifter. Med hänsyn härtill och då sedan år 1927 någon ökning av materialpriserna uppstått, torde enligt byggnadsstyrelsens uppfattning ytterligare 50,000 kronor vara erforderliga för förslagets genomförande.

I sitt utlåtande den 11 mars 1930 har *medicinalstyrelsen*, innan styrelsen ingått å en detaljgranskning av de nu föreliggande ritningarna, ansett sig böra giva uttryck åt sina betänkligheter mot att patientantalet vid ifrågavarande anstalt skulle ökas i så avsevärd grad som förutsattes uti de senaste förslagen till ombyggnad av huvudsjukhuset. Styrelsen förklarar sig därvidlag icke vara övertygad om att anstaltens läge från synpunkten av möjligheten till goda förbindelser och bekväm tillförsel vore det lyckligaste. Styrelsen finner det där-

för lämpligast, att anstalten bibehålles vid ungefärligen samma storlek som hittills och att de statsbidragsbelopp, som kunna ifrågasättas, väsentligen blott böra avse att avhjälpa påtagliga brister och försätta anstalten i från sjukvårdssynpunkt möjligast tillfredsställande skick. I huvudsak vore detta avsikten med de statsbidrag, som år 1929 och tidigare beviljats. Då i varje fall de arbeten, för vilka 1929 års riksdag medgivit bidrag å 223,987 kronor, ännu icke kommit till utförande, syntes det styrelsen angeläget, att en grundlig undersökning verkställdes rörande frågan om de effektivaste åtgärderna för att utan avsevärd ökning av patientantalet och ungefärligen inom den kostnadsram, som betingades av det år 1929 beviljade statsanslaget och eventuellt något tilläggsbidrag, sätta anstalten i ett från sjukvårdssynpunkt möjligast tillfredsställande skick.

Medicinalstyrelsen övergår härefter till närmare granskning av förevarande förslag till ombyggnad av anstaltens huvudbyggnad och anför därvid huvudsakligen följande.

Styrelsen behjärtade helt svårigheterna att på ett fullt tillfredsställande sätt åstadkomma tidsenliga sjukvårdslokaler med användande av den förut befintliga byggnaden och ville icke förneka, att föreliggande förslag innebure ett beaktansvärt försök till lösande av frågan. Vad byggnadsstyrelsen föreslagit angående utvidgning av korridorer och förändring av bilokalerna m. m. ville medicinalstyrelsen biträda. Styrelsen ville därutöver framhålla, att de sjukavdelningar på omkring 50 patienter, som skulle uppstå, torde i det dagliga sjukvårdsarbetet bliva i hög grad svårhanterliga.

Den angivna *underläkarbostaden* syntes styrelsen föga lämpligt placerad, vartill komme, att vid en anstalt av den föreslagna storleken säkerligen komme att erfordras tvenne underläkare, av vilka åtminstone den ene borde erhålla familjebostad. Utrymme för detta ändamål syntes vara svårt att erhålla inom byggnaden.

Tvättavdelningen, som styrelsen under hand låtit särskilt granska av sakkunnig, vore till sin planläggning icke tillfredsställande, om än dess totala utrymme torde kunna bliva tillräckligt för den planerade anstalten.

Med hänsyn till såväl förenämnda principiella betänkligheter som de erinringar, styrelsen ansett sig böra framställa mot de nu föreliggande ritningarna, anser medicinalstyrelsen sig icke kunna tillstyrka, att proposition avlåtes om det begärda tilläggsbidraget å (429,013 + 50,000) 479,013 kronor.

Vidkommande föreningsstyrelsens alternativa förslag om ett genomförande av 1927 års — utav 1929 års riksdag godkända — plan för ombyggnad av huvudsjukhuset under förutsättning av ett tilläggsbidrag å 50,000 kronor erinrar medicinalstyrelsen *dels* om byggnadsstyrelsens i utlåtandet den 29 september 1927 gjorda uttalande beträffande knappheten i den då föreliggande — och sedermera endast obetydligt höjda — kostnadsberäkningen och dess saknad av utgiftskalkyler för ritningar och kontroll, administration samt oförutsedda utgifter, *dels ock* om föreningsstyrelsens år 1928 gjorda meddelande att i då föreliggande kostnadsberäkningar inginge utgifter för ritningar, beskrivningar och kontroll. Såsom motiv för ett tilläggsbidrag skulle sålunda, yttrar i anslutning härtill medicinalstyrelsen, i huvudsak kvarstå ökade materialkostnader och oförutsedda utgifter. Under hänvisning till att byggnadsstyrelsen i sitt senaste utlåtande den 20 februari 1930

anfört, att »någon ökning» av materialpriserna inträtt sedan år 1927, förklarar medicinalstyrelsen, att styrelsen — efter att under hand hava i ämnet rådfört sig med byggnadsstyrelsen — ville tillstyrka framläggande av förslag om ett av materialfördyring och oförutsedda utgifter föranlett tilläggsbidrag å 25,000 kronor till genomförande av 1927 års ombyggnadsplan för huvudsjukhuset.

Av det här anförda framgår, att av de förslag, som nu föreligga beträffande omändring av Styrsoanstanthen, 1930 års förslag till ombyggnad av huvudsjukhuset — innefattande en modifiering i vissa hänseenden av 1929 års förslag — är det, som föreningsstyrelsen anser i främsta rummet böra med statsmakternas bistånd utföras. Alternativt har ifrågasatts ett fullföljande av 1927 års ombyggnadsplan i avseende å samma byggnad under förutsättning att ytterligare erforderliga medel till denna plans genomförande erhållas i form av höjt statsbidrag. Däremot har föreningsstyrelsen frångått det förslag till modernisering av anstalten genom ombyggnad av gamla sjukhuset m. m., som med anledning av innehållet i Kungl. Maj:ts brev den 10 maj 1929 först framlades i skrivelsen av den 14 augusti samma år.

Departement-
schefen.

1930 års ifrågavarande ombyggnadsförslag har, såsom det förut anförda utvisar, utsatts för en ingående kritik i skilda hänseenden från såväl byggnadsstyrelsens som medicinalstyrelsens sida.

Medan byggnadsstyrelsen för sin del ansett sig icke böra motsätta sig ett realiserande av huvudsjukhusets ombyggnad enligt 1930 års linje under förutsättning att vissa av styrelsen närmare angivna erinringar beaktades, har åter medicinalstyrelsen på anförda skäl funnit sig böra direkt avstyrka förslaget i fråga.

I stället ifrågasätter styrelsen verkställande av ännu en undersökning rörande de ytterligare åtgärder, som kunna finnas erforderliga för att försätta anstalten i så tidsenligt och tillfredsställande skick som möjligt för en kostnad, motsvarande det av 1929 års riksdag beviljade statsbidraget å 223,987 kronor, eventuellt med någon förhöjning. Styrelsen anser sig dock även kunna alternativt förorda, att 1927 års ombyggnadsplan fullföljes i oförändrat skick och att för detta ändamål beviljas ett ytterligare statsbidrag å 25,000 kronor.

Av ett personligt besök å anstalten under hösten 1929 liksom av den föreliggande utredningen har jag erhållit den uppfattningen, att moderniseringen av anstalten icke bör ske efter den linje, som innefattas uti 1930 års förslag, detta med hänsyn jämväl till de allvarliga erinringar mot förslaget, vilka ur sjukvårdstekniska och andra synpunkter framförts från de sakkunniga myndigheternas sida, samt till de alltför betydande kostnader, vilka dess realiserande skulle åsamka statsverket. I anslutning till vad jag vid behandlingen av 1929 års statsverksproposition framhöll anser jag för övrigt, att en sådan ökning av antalet permanenta vårdplatser å anstalten, som detta förslag innebär, icke är lämplig. Emellertid finner jag numera å andra sidan, att 1927 års, av statsmakterna år 1929 godkända ombyggnadsförslag möjligen bör kunna erhålla en lämpligare utformning. De anmärkningar, som framkommit däremot, kunna

nämligen icke fränkännas visst berättigande. Förslaget torde emellertid vid en omarbetning i vissa hänseenden eventuellt även innefattande någon vidgning av dess ram — kunna göras mera ägnat att förverkliga det därmed avsedda syftet. Ur här angivna synpunkter delar jag medicinalstyrelsens uppfattning, att en ny undersökning — givetvis genom föreningsstyrelsens försorg — lämpligen bör verkställas till uttrönande av den ur alla synpunkter fördelaktigaste lösningen av förevarande byggnadsfråga genom om- eller nybyggnad av eller i nära samband med huvudsjukhuset. I anslutning till medicinalstyrelsens uppfattning anser jag, att en förutsättning därvid bör vara, att moderniseringsarbetena icke medföra avsevärd ökning av antalet permanenta vårdplatser för anstalten i dess helhet; en överflyttning av visst antal helårsplatser från gamla sjukhuset kan däremot tänkas. Lika med medicinalstyrelsen finner jag även, att kostnaden för byggnadsarbetet — och därmed även statsbidraget härtill — icke bör få tillnärmelsevis stiga till de i det sista förslaget begärda beloppen. Utan att för statsmakternas del få verka förbindande torde såsom ett maximum för ett eventuellt tillägg till det år 1929 bestämda bidraget kunna preliminärt fixeras ett belopp av 100,000 kronor. Ett tilläggsbidrag av denna storlek skulle i runt tal motsvara summan av de belopp, som föreningsstyrelsen i sitt förut omförmälda, numera frånträdde förslag från hösten 1929 ansåg erforderligt för att sätta anstalten i ett ur sjukvårdssynpunkt tillfredsställande skick.

Med den ståndpunkt jag sålunda intagit i avseende å åtgärder för modernisering av Styrösöanstalten kan jag icke tillstyrka, att för närvarande ytterligare statsbidrag lämnas för ett realiserande av 1927 års förslag i oförändrat skick. Å andra sidan synes tillräcklig anledning icke finnas att nu formligen ändra 1929 års riksdagsbeslut; därest föreningsstyrelsen icke finner lämpligt att verkställa den här förordade ytterligare utredningen, bör det alltså stå styrelsen fritt att genomföra huvudsjukhusets ombyggnad i huvudsak efter sistnämnda linje med det statsbidrag, som därtill år 1929 enligt fastställda grunder beviljats.

Höjning av de extra byggnads- och driftbidragen för centralsanatoriet i Jämtlands län. Jag övergår slutligen till den föreliggande framställningen från landstinget i Jämtlands län genom dess förvaltningsutskott om förhöjning dels av det särskilda byggnadsbidrag, som beviljats för uppförande av länets centralsanatorium Solliden vid Östersund, dels av det särskilda driftbidrag, som medgivits för samma anstalt.

Innan jag redogör för innehållet i denna framställning, torde jag få i stora drag erinra om anledningen till att landstinget av riksdagen tillerkänts nyss antydda förmåner med avseende å centralsanatoriet samt den närmare innebörden av desamma m. m.

År 1926 beslöt landstinget godkänna en av särskilda kommitterade utarbetead plan för enhetligt ordnande av tuberkulosvården inom länet, innefattande dels uppförande omedelbart av ett centralsanatorium för länet på omkring 160 sängar, dels uppförande under den närmaste tiden av två hembygdssanatorier, vardera med omkring 40 vårdplatser, dels ock anordnande av två profylaktikerhem

(hem för friska barn från tuberkulosmittade familjer), vardera å omkring 25 platser. I anslutning härtill fattade landstinget beslut om att, under villkor att extra statsbidrag enligt vissa grunder kunde erhållas såväl för byggnad som drift, uppföra det nu ifrågasvarande centralsanatoriet Solliden vid Östersund med 172 vårdplatser — isoleringsplatser till ett antal av 10 däri inberäknade — genom utbyggnad av tuberkulosjukstugan Solliden i enlighet med av arkitekten G. Birch-Lindgren upprättade ritningar och kostnadsförslag för en beräknad kostnad av 1,268,000 kronor. Genom sitt förvaltningsutskott gjorde landstinget sedermera framställning hos Kungl. Maj:tt om statsbidrag för centralsanatoriets uppförande med 3,000 kronor per vårdplats utöver det författningssenliga (2,000 kronor för dylik plats) samt — för de tre närmaste åren efter sanatoriets avsynande och godkännande — statsbidrag till driftkostnaderna, som med en krona per dag och patient skulle överstiga författningssenligt utgående sådant bidrag (1 krona 75 öre).

Med det sålunda ifrågasatta byggnadsbidraget avsågs att erhålla i huvudsak samma byggnadsbidrag, som riksdagen år 1925 beviljat för uppförande av ett centralsanatorium i Norrbottens län. Sistnämnda bidrag skall nämligen — på sätt av det föregående framgår — utgå med ett totalbelopp av 1,000,000 kronor för en anstalt med minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade. Även beträffande bidraget för centralsanatoriets drift åsyftade Jämtlands läns landsting likställighet med det norrbottniska centralsanatoriet. För sistnämnda sanatorium har nämligen 1925 års riksdag medgivit, att för en tid av tre år efter anstaltens avsynande och godkännande driftbidraget skall få utgå med ett belopp, som med en krona överstiger det i allmänhet till tuberkulosjukhus utgående bidraget.

Över Jämtlands läns landstings ifrågasvarande framställning avgav *styrelsen för svenska landstingsförbundet* begärt yttrande. Under hänvisning till en av förbundsstyrelsen verkställd utredning angående landstingens utgifter för olika ändamål samt deras finanser i övrigt m. m. (se proposition nr 218 år 1927 sid. 23—26) tillstyrkte nämnda styrelse, att extra statsbidrag måtte beviljas för ändamålet efter enahanda normer som de år 1925 till tuberkulosjukvården i Norrbottens län beviljade.

I sitt det 29 november 1926 avgivna utlåtande i ärendet framlade *medicinalstyrelsen* resultaten av en av styrelsen verkställd undersökning angående tuberkulosdödligheten i riket i dess helhet samt i de olika länen under femårsperioden 1921—1925, jämförd med den under perioden 1911—1915 iakttagna. Därvid konstaterade styrelsen, att en minskning inträtt, vilken för hela riket uppgått till i medeltal omkring 25 %, att tillbakagång — ehuru mycket ojämnt — skett inom samtliga län, samt att denna tillbakagång för de fyra norrländska länen — jämte Gotlands län — vore minst (för Jämtlands och Norrbottens län 13, respektive 11 %). Sistnämnda förhållande ansåg medicinalstyrelsen närmast bero på att de norrländska länen av ekonomiska skäl icke mäktat i tillräcklig utsträckning vidtaga effektiva åtgärder mot tuberkulosen. Under hänvisning till sålunda och i övrigt anförda förhållanden tillstyrkte medicinalstyrelsen att, under förutsättning att det statsfinansiella läget det medgäve, framställningen måtte i den utsträckning, Kungl. Maj:tt måtte finna lämpligt, vinna tillmötesgående.

Uti *proposition* (nr 218) till 1927 års riksdag framhöll föredragande departementschefen, bland annat, att den i ämnet förebragta utredningen syntes giva vid handen, att tuberkulosdödligheten inom Jämtlands län, även om den icke tagit sådana proportioner som i Norrbottens län, likväl vore oroväckande stor. Utredningen visade också, att dödlighetens nedgång i Jämtlands län liksom i de övriga Norrlandslänen dittills i jämförelse med riket i dess helhet

varit ganska ringa. Oaktat landstinget i Jämtlands län för tuberkulossjukvården underkastat sig såväl absolut som relativt taget betydande utgifter — landstingets utgifter för denna vård hade under de senaste fem åren *ökats* med omkring 30 %, under det att för samtliga landstingsområden, tagna såsom en enhet, under samma period en *minskning* med cirka 14 % ägt rum — vore tillgången på vårdplatser för tuberkulossjuka likväl ännu alltför ringa för att möjliggöra en resultatrik kamp mot tuberkulosen.

Kraftiga åtgärder mot tuberkulosens härjningar inom Jämtlands län vore därför nödvändiga. Emellertid syntes den i ämnet lämnade redogörelsen å andra sidan giva vid handen, att landstinget med hänsyn till sin ekonomiska ställning och till de betydande utgifter, som redan åvilade och inom den närmaste tiden ytterligare torde komma att påläggas detsamma för viktiga sjukvårdsändamål, knappast torde — åtminstone inom rimlig tid — mäktat att utan särskild hjälp vidtaga tillräckligt effektiva åtgärder mot tuberkulosen.

Landstinget vore uppenbarligen berett att — under förutsättning av särskilt stöd från statens sida — efter en enhetlig plan upptaga en allvarlig kamp mot tuberkulosen. Det av landstinget godkända förslaget beträffande utbyggnad av tuberkulossjukstugan Solliden till centralsanatorium syntes på ett praktiskt sätt tillgodose det avsedda ändamålet och jämväl ur kostnadssynpunkt vara tillfredsställande.

Under sålunda angivna förhållanden ville departementschefen för sin del tillstyrka, att statsmakterna lämnade Jämtlands läns landsting det begärda stödet i form av förhöjt statsbidrag såväl till uppförande av centralsanatoriet som för dess drift under de tre första åren av verksamheten.

Angående omfattningen av den föreslagna särskilda hjälpen yttrade departementschefen, att ett fullt så stort understöd som det till Norrbottens län lämnade knappast borde medgivas. Den omständigheten, att Jämtlands län såväl beträffande tuberkulosens utbredning och därmed närmast sammanhängande förhållanden som ock i ekonomiskt avseende intoge en något gynnsammare ställning än Norrbottens län, motiverade enligt hans mening, att bidragen i detta fall bestämdes till lägre belopp än de för Norrbottens län beviljade. I överensstämmelse därmed förordade departementschefen, att byggnadsbidraget skulle fastställas till 4,000 kronor per vårdplats, isoleringsplatser ej inräknade, vilket skulle innebära ett extra bidrag, utöver det författningsenliga, av 2,000 kronor per plats. I fråga om driftkostnadsbidraget tillstyrkte han ett belopp per dag och patient av 75 öre utöver det författningsenliga bidraget, 1 krona 75 öre, varigenom det totala driftkostnadsbidraget skulle komma att uppgå till 2 kronor 50 öre per vård dag. I enlighet med vad medicinalstyrelsen hemställt, ansåges såväl byggnadsbidraget som driftkostnadsbidraget i överensstämmelse med allmänt tillämpade grunder böra begränsas till högst hälften av landstingets verkliga kostnader. Även i övrigt ansåges de i författning fastslagna allmänna grunderna för åtnjutande av statsbidrag för ifrågavarande ändamål böra i tillämpliga delar gälla och Kungl. Maj:t böra äga meddela erforderliga föreskrifter för bidragens åtnjutande. I samband därmed förordade departementschefen, att, därest såsom avsett vore, de 40 vårdplatser, som inrymdes i den med statsbidrag uppförda tuberkulossjukstugan Solliden skulle bortgå, återbäring av viss del av det för denna sjukstuga uppburna statsbidraget — enligt närmare angivna grunder — skulle ske medelst avdrag å byggnadsbidraget till centralsanatoriet. Avdragsbeloppet kalkylerades till omkring 22,400 kronor.

I skrivelse nr 252 uttalade *riksdagen* — under framhållande i huvudsak av samma skäl, som från departementschefens sida anförts — sin anslutning till det i propositionen framlagda förslaget.

Vad härefter angår landstingets nu *förevarande skrivelse den 26 september 1929*, har däri till en början meddelats, att *kostnaderna* för uppförande, inredning och utrustning av *sanatoriet*, vilket beräknades vara färdigt att tagas i bruk den 1 januari 1930, enligt då föreliggande approximativa kalkyler syntes komma att uppgå till 1,610,020 kronor mot ursprungligen beräknade 1,268,000 kronor, i bägge fallen fränsett det statliga byggnadsbidraget, vilket bidrag — efter skedd reducering med anledning av bortgående vårdplatser i tuberkulossjukstugan Solliden — skulle uppgå till omkring 625,600 kronor. Därtill komme de årliga driftkostnaderna, vilka under de första tre åren, då det extra statsbidraget till driften skulle utgå, med utgångspunkt från den för 1930 fastställda staten beräknades belöpa sig till 65,495 kronor.

Förutom de avsevärda kostnaderna för tuberkulosvårdens ordnande har emellertid, framhålles det vidare i skrivelsen, landstinget under de sistförflutna åren nödgats offra betydande *belopp för den allmänna sjukvården*. Sålunda påginge i anledning av landstingets beslut under år 1927 uppförande för en beräknad kostnad av 326,405 kronor av ett epidemisjukhus i Östersund med 60 vårdplatser, avsett att bland annat möjliggöra en centralisering av epidemivården och därmed nedbringande av kostnaderna för densamma. Sedan landstinget år 1928 beslutat ombyggnad av ekonomibyggnaderna vid länslasarettet i Östersund i syfte bland annat att nedbringa vissa kostnader för epidemisjukhusets och länsanatoriets drift, hade 1929 års landsting sett sig nödsakat att besluta om modernisering och tillbyggnad av själva lasarettet. Kostnaden för ifrågavarande, åren 1928 och 1929 beslutade arbeten beräknades — inklusive utrustningskostnader — sammanlagt uppgå till 2,082,989 kronor, varav ett belopp av 1,700,000 kronor vore avsett att täckas med ett 40-årigt amorteringslån.

Samtidigt med ifrågavarande betydande utgiftsökningar hade emellertid *landstingets inkomster* högst avsevärt *minskats*, framför allt därigenom att antalet skattekoronor nedgått. Inkomstminskningen medförde med hänsyn till nuvarande skattekoronor en ökning av utdebiteringen från år 1928 av omkring 18 öre. Under sista tioårsperioden hade utdebiteringen höjts från 1 krona 30 öre för år 1920 till 3 kronor för år 1930.

I fråga om *tuberkulosfrekvensen i länet* under de senaste åren återopas i skrivelsen ett vid densamma fogat yttrande av förste provinsialläkaren i Jämtlands län, däri framhålles i huvudsak, att dödligheten i tuberkulos under de sista åren visserligen nedgått en obetydlighet men att, såvitt förste provinsialläkaren kunnat bedöma samt inhämtat av tjänsteläkarna i länet, antalet av tuberkulos infekterade icke i samband därmed nämnvärt reducerats. I jämförelse med landet i övrigt vore tuberkulosfrekvensen i Jämtlands län fortfarande abnormt stor, och behovet av vård understege föga det i Norrbottens län förefintliga. Någon ändring av den i landstinget godkända planen beträffande anstaltsvård för tuberkulösa kunde därför den konstaterade nedgången i dödssiffran icke motivera. Tuberkulosfrågans läge vore snarare sådant, att varje anstaltsplats utöver förefintliga eller planerade vore ovärderlig.

Under åberopande av sålunda och i övrigt angivna omständigheter samt med förmålan att centralsanatoriet på grund av byggnadstekniska och andra skäl utbyggt för 178 i stället för tidigare avsedda 162 vårdplatser — isoleringsplatser i bägge fallen oberäknade — har landstinget hemställt, *dels* att det beviljade extra byggnadsbidraget å 2,000 kronor för var och en av ursprungligen beräknade 162 vårdplatser i centralsanatoriet Solliden måtte höjas till 3,000 kronor, *dels* att ett extra byggnadsbidrag, likalades å 3,000 kronor, måtte få utgå för var och en av de avsedda ytterligare 16 vårdplatserna vid nämnda sanatorium, *dels ock* att det extra driftkostnadsbidraget måtte under den förut medgivna tiden av tre år från anstaltens avsynande och godkännande bestämmas att utgå med ett belopp, som med 1 krona — i stället för nu stadgade 75 öre — överstege det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående driftkostnadsbidraget.

Slutligen förklarar landstinget att, därest det av budgetära skäl vore önskvärt, landstinget givetvis hade att finna sig i att det begärda byggnadsbidraget utginge först i den mån anslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter därtill lämnade tillgång.

I det utlåtande den 15 oktober 1929, varmed landstingets ifrågavarande framställning överlämnats till Kungl. Maj:t, har *länsstyrelsen i Jämtlands län* framhållit, att, ehuru dödligheten i tuberkulos snarast gått något tillbaka, intrycket av tuberkulosens härjningar inom länet vore så starkt, att landstinget, trots det ekonomiska nödläget, tillsatt en kommitté för utredning angående dispensärverksamhetens vidare utveckling i syfte att denna form av tuberkulossjukvården skulle under ledning av den blivande överläkaren vid centralsanatoriet åstadkomma ett tidigare uppspårande av sjukdomen och ett mera effektivt ingripande mot densamma. Det syntes länsstyrelsen vid sådant förhållande vara klart, att det platsantal å centralsanatoriet, som nu kunnat beredas, eller 178, vore ett mycket strängt begränsat minimum.

Beträffande överskridandet av de år 1926 beräknade kostnaderna för sanatoriet framhåller länsstyrelsen, att detta förhållande till största delen berott på entreprenaden för själva byggnadsarbetet. Uppenbarligen skulle emellertid berörda omständighet icke i och för sig hava kunnat föranleda en förnyad hänvändelse från landstinget till statsmakterna. En tvingande anledning därtill föreläge däremot i den starka förskjutning till det sämre, som ägt rum i avseende å *landstingets ekonomi*. Till belysande av sistnämnda förhållande yttrar länsstyrelsen till en början huvudsakligen följande.

Antalet skattekronor, vilket vid 1926 års landsting beräknades till 568,222 kronor, hade av 1929 års landsting vid statberäkningen för år 1930 upptagits till allenast 529,119 kronor, och utdebiteringen, som år 1926 fastställdes till 2 kronor 40 öre, utgjorde enligt senaste beslutet 3 kronor. Framtidsutsikterna vore ej heller ljusa. Länet saknade i väsentlig grad industri. Den återhämtning, som i övriga delar av vårt land gjort sig så lyckligt gällande, hade icke nått den jordbruks- och skogsbruksidkande befolkningen. Någon utsikt till ekonomisk förbättring inom länet under de närmaste åren vore dessvärre svår att skönja.

Just under denna depression hade landstinget befunnit sig i det läget att behöva skrida till ombyggnad av länslasarettet i Östersund för att skaffa länet dess första på kirurgisk och invärtesmedicinsk avdelning uppdelade samt med modern röntgenanläggning försedda centrallasarett. Då amorteringen av det för lasarettens ombyggnaden erforderliga lånet å 1,700,000 kronor började, torde landstingsskatten komma att ökas med omkring 20 öre, och när det utvidgade lasarettet tagits i drift, syntes en ytterligare höjning få påräknas, sannolikt minst med omkring 9 öre. Driftkostnaderna vid centralsanatoriet beräknades efter de tre första årens utgång föranleda en årlig utdebitering av omkring 29 öre. Landstingsskatten komme då, vid oförändrat antal skatte-kronor och utan ändring i utgifterna i övrigt, att uppgå till 3 kronor 58 öre per skattekrona.

Under hänvisning till vissa inom svenska landstingsförbundet upprättade tabeller — utvisande storleken av dels utdebiteringssatsen och dels det utdebiterade totala beloppet i avseende å landstingsskatten inom samtliga län för var och ett av åren 1925—1929 — framhåller länsstyrelsen vidare, att Jämtlands län förededde den ogynnsammaste utvecklingen i fråga om utdebiteringskvoten samt att en utdebitering av visst belopp för Jämtlands läns vidkommande föranledde en vida högre skattesats än för andra län. Med hänsyn till att den skattebörda, som redan nu vilade och än mera komme att vila på länet, otvivelaktigt torde vara för tung, funne länsstyrelsen det icke vara förmätet antaga, att om den ekonomiska ställningen kunnat för 1927 års riksdag framläggas i hela sin allvarliga innebörd, statsmakterna skulle hava funnit det billigt och rättvist att åt Jämtlands län giva samma hjälp som år 1925 lämnats åt Norrbottens län.

På grund av vad sålunda i olika hänseenden anförts förklarar sig länsstyrelsen på det varmaste tillstyrka bifall till landstingets framställning i hela dess omfattning.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 30 oktober 1929 — med hänsyn till vad som anförts i landstingets skrivelse och länsstyrelsens däröver avgivna utlåtande — ansett sig böra tillstyrka, att det totala statliga byggnadsbidraget får utgå med $(3,000 + 2,000)$ 5,000 kronor per vårdplats, dock med den begränsningen att bidraget — på sätt stadgats i fråga om byggnadsbidraget till såväl centralsanatoriet i Norrbottens län som det år 1927 fixerade bidraget till Jämtlands centralsanatorium — icke må sammanlagt överstiga halva byggnadskostnaden. Dessutom bör bidraget enligt styrelsen icke få utgå för större platsantal än 162. Såsom skäl för ett begränsande av bidraget till detta antal platser yttrar styrelsen, att den lämnade uppgiften att ytterligare 16 platser kunde i anstalten inrymmas ingalunda av styrelsen betvivlades men att det riktigaste syntes vara, att avgörandet av frågan om högre byggnads- och driftbidrag för dessa nytillkomna platser bleve träffat först efter det att vid en blivande avsyning av byggnadsarbetet kunnat konstateras, att platserna i fråga vore av fullgod beskaffenhet med hänsyn till sjukvårdens krav. I detta sammanhang har styrelsen meddelat, att totalkostnaderna för centralsanatoriet enligt från vederbörande lämnad uppgift numera approximativt beräknats komma att uppgå till 1,790,000 kronor.

I betraktande av landstingets ekonomiska svårigheter har medicinalstyrelsen även ansett sig böra tillstyrka den begärda ökningen av det extra drift-

kostnadsbidraget, dock under förutsättning att det — liksom skett i fråga om motsvarande bidrag för Norrbottens län och det år 1927 fixerade bidraget för här ifrågakvarande län — bestämmes, att statens totala bidrag icke får överstiga halva verkliga driftkostnaden.

Departementschefen.

Såsom framgår av det anförda, motiverades beviljandet år 1927 av de särskilda statsbidragen för uppförande och drift av ett centralsanatorium i Jämtlands län huvudsakligen med dels den stora tuberkulosfrekvensen inom länet och dels landstingets svaga ekonomiska ställning. Att normerna för bidragens utgående gjordes något mindre förmånliga än de år 1925 i motsvarande hänseenden för Norrbottens län beslutade berodde på att Jämtlands län såväl med avseende å tuberkulosens utbredning och därmed sammanhängande förhållanden som ock i ekonomiskt avseende ansågs intaga en något gynnsammare ställning än Norrbottens län.

I den här föreliggande framställningen från Jämtlands läns landsting har landstinget framhållit, att olikheterna i nyssberörda hänseenden icke längre förefunnes eller i allt fall icke vore av den omfattning, att de motiverade en mindre förmånlig ställning för länet än för Norrbottens län. Vad i framställningen ävensom i länsstyrelsens utlåtande anförts till stöd för denna uppfattning finner jag i likhet med medicinalstyrelsen äga starkt fog. Beträffande tuberkulosfrekvensen inom de båda länen vill jag — utöver vad handlingarna innehålla — meddela, att dödligheten i tuberkulos, enligt av medicinalstyrelsen lämnade uppgifter, under vart och ett av åren 1926—1928 utgjort för Jämtlands län 1.88, 1.93 och 1.96 pro mille av befolkningen samt för Norrbottens län 3.06, 2.67 och 2.29 pro mille. Dessa siffror visa för Jämtlands län en jämnt ehuru obetydligt stigande tendens, medan siffrorna för Norrbottens län markera en tydlig nedgång, vad angår år 1928 så pass betydande, att vid jämförelse med Jämtlands län de bägge länen i realiteten kunna nära nog jämföras i avseende å tuberkulosdödlighet.

Vad angår de båda landstingens ekonomi var, då riksdagen år 1927 fattade sitt beslut beträffande bidragen till centralsanatoriet Solliden, ställningen såsom förut antytts förmånligare för Jämtlands län. Den år 1926 beslutade utdebiteringen per inkomsthundra utgjorde sålunda för Norrbottens län 3 kronor 16 öre, medan motsvarande siffra för Jämtlands län var 2 kronor 40 öre. Under det att för Norrbottens län beloppet oförändrat bibehållits under vart och ett av de tre därpå närmast följande åren, har debiteringssatsen för Jämtlands län från och med år 1928 måst höjas, nämligen sistnämnda år till 2 kronor 80 öre och år 1929 till 3 kronor. Enligt vad länsstyrelsen i sitt förberörda utlåtande anført, skulle med hänsyn till landstingets under senare år beslutade utgifter för tuberkulosjukvård och för andra sjukvårdsändamål en ytterligare kraftig stegring vara oundviklig, så att debiteringssatsen om några år, under vissa förutsättningar, skulle vara uppe i 3 kronor 58 öre.

Med hänsyn till här angivna förhållanden vill jag tillstyrka, att det *särskilda byggnadsbidraget* till centralsanatoriet i Jämtlands län höjes från 2,000 till 3,000 kronor för vårdplats. Av de skäl, medicinalstyrelsen anført, lär

det särskilda byggnadsbidraget i första hand endast böra få utgå för de ursprungligen beräknade 162 platserna. Det bör alltså, efter vederbörlig avsyning, bero på särskild framställning och prövning, huruvida extra statsbidrag över huvud skall utgå för någon av härutöver tillkomna platser. Likaledes förordar jag, att det provisoriska *extra driftbidraget* höjes från det nu medgivna beloppet, 75 öre, till 1 krona för dag och vårdplats. I detta fall liksom beträffande byggnadsbidraget torde tills vidare rätten till ifrågasvarande bidrag böra begränsas till det ursprungligen beräknade antalet vårdplatser, d. v. s. till 162 platser. Samma huvudvillkor och bestämmelser i övrigt, som av riksdagen stadgats beträffande de år 1927 beslutade bidragshöjningarna, lära böra gälla i fråga om de nu ifrågasatta, extra bidragen, medan erforderliga detaljföreskrifter nu liksom år 1927 torde böra överlätas åt Kungl. Maj:tt att utfärda. I anslutning härtill bör alltså ett avdrag enligt de av 1927 års riksdag godtagna grunderna för bortfallande platser vid tuberkulossjukstugan Solliden äger rum, även om eventuell höjning av byggnadsbidraget till central-sanatoriet bestämmes att utgå enligt det av mig här förordade förslaget.

Beträffande *de ekonomiska konsekvenserna* för statsverket av ett bifall till mitt förslag får jag erinra att — på sätt närmare framgår av förenämnda proposition nr 218 år 1927 sid. 34 — det nu medgivna byggnadsbidraget beräknades — efter nyss antytt avdrag — uppgå till 625,600 kronor mot 301,600 kronor enligt vanliga grunder för dylikt bidrag. Vid godtagande av här förevarande förslag skulle byggnadsbidraget under samma förutsättning uppgå till 787,600 kronor. Sistnämnda belopp innebär alltså i förhållande till det redan medgivna beloppet 625,600 kronor en höjning med 162,000 kronor. Denna merutgift torde emellertid icke — vilket ju landstinget enligt det föregående knappast heller förutsatt — böra drabba redan nästa budgetårs anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter. Skillnaden mellan det nu förordade och det tidigare medgivna byggnadsbidraget torde alltså — i enlighet med Kungl. Maj:ts närmare bestämmande — tidigast få belasta anslaget till dylikt ändamål för budgetåret 1931/1932.

Vad angår driftbidraget skulle detsamma för 162 vårdplatser författningsenligt årligen kunna utgå med 103,477 kronor 50 öre och enligt den år 1927 medgivna förhöjningen med 147,825 kronor. Enligt vad jag nu förordar skulle bidraget kunna uppgå till 162,607 kronor 50 öre, vilket sistnämnda belopp i förhållande till det förstnämnda innefattar en merutgift å 59,130 kronor och vid jämförelse med det senare en dylik utgift å 14,782 kronor 50 öre. Då vid den nu föreslagna höjningen — liksom skedde år 1927 — i anslutning till det förut anförda givetvis bör fästas villkor om att driftbidraget i dess helhet icke må överstiga hälften av de verkliga driftkostnaderna, torde av bokförings- tekniska och andra skäl merutgiften för statsverket även utan särskild föreskrift icke kunna komma att belasta det ordinarie förslagsanslaget till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter tidigare än under budgetåret 1931/1932.

Vad härefter angår det totala anslagsbehovet för nästa budgetår till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter har, såsom av

**Anslags-
behovet för
budgetåret
1930/1931.**

det föregående framgår, medicinalstyrelsen i sin skrivelse den 24 augusti 1929 beräknat detta behov vad angår tuberkulossjukvårdsanstalter i allmänhet — fränsett bidrag till stiftelsen Solhem — samt till kustsanatorier enligt tidigare beslut till sammanlagt 1,172,000 kronor. I huvudsak har jag intet att erinra mot denna beräkning. Enligt vad jag inhämtat torde man emellertid kunna utgå från att den i beräkningen omförmälda barnavdelningen med högst 60 vårdplatser vid centralsanatoriet i Hällnäs icke blir fullbordad inom sådan tid, att statsbidrag för dess anordnande kommer att utbetalas under budgetåret 1930/1931. Då byggnadsbidraget till denna avdelning ingår i nyss avsedda belopp å 1,172,000 kronor med 240,000 kronor, kan sistnämnda summa nu avgå. Vidare torde med hänsyn till läget beträffande Styrsöanstaltens byggnadsfråga till denna anstalt icke under några förhållanden behöva under nästa budgetår tagas i bruk mer än högst 100,000 kronor av beviljade 223,987 kronor. Beloppet 1,172,000 kronor kan alltså reduceras med sammanlagt 363,987 kronor till 808,013 kronor.

Å andra sidan kräves för Norrbottens läns centralsanatorium ytterligare belopp utöver det i medicinalstyrelsens skrivelse kalkylerade. Berörda anstalt beräknas nämligen numera bliva fullbordad å tidpunkt, som kan medgiva utbetalande jämväl av återstoden av statsbidraget under budgetåret 1930/1931. Härav uppkommande merutgift under nämnda budgetår i förhållande till medicinalstyrelsens kalkyl kan — med hänsyn tagen till beräknat avdrag för nedläggande av vårdplatser vid nuvarande tuberkulossjukhuset i Sandträsk — uppskattas till omkring 80,000 kronor. Beloppet 808,013 kronor bör alltså ökas till omkring 890,000 kronor. Till sist omförmälda belopp böra läggas de förordade byggnadsbidragen till stiftelsen Solhem och till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn ävensom evakueringsbidraget till sagda förening om sammanlagt (120,000 + 150,000 + 48,180) 318,180 kronor. Därvid erhålles en totalsumma av 1,208,180 kronor, vilket belopp torde kunna avrundas nedåt till 1,200,000 kronor. Anslaget torde alltså böra upptagas i riksstaten för budgetperioden 1930/1931 till sistnämnda summa, vilken i förhållande till det för anslaget i 1929 års statsverksproposition preliminärt beräknade beloppet, 1,400,000 kronor, innefattar en minskning med 200,000 kronor.

Hemställan. På grund av vad jag här i skilda hänseenden anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. *dels* till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 1,200,000;

dels medgiva, att från nämnda anslag må av Kungl. Maj:t beviljas

till stiftelsen Solhem för uppförande av en anstalt för vård av barn med kirurgisk tuberkulos ett byggnadsbidrag av 2,000 kronor för var och en av högst 60 vårdplatser, isoleringsplatser ej medräknade, dock högst till belopp motsvarande hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verk-

liga byggnadskostnaden, däri ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt; samt

till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn *ej mindre* till utförande av vissa, i det föregående angivna arbeten vid kustsanatoriet Apelviken ett byggnadsbidrag av högst 150,000 kronor, *än även* för den tid av budgetåret 1930/1931, varunder till statligt driftkostnadsbidrag berättigade vårdplatser inom paviljong II vid sanatoriet på grund av utförandet av nyssnämnda arbeten icke kunnat vara belagda, ett evakueringsbidrag till belopp av 2 kronor 75 öre för varje dylik obelagd vårdplats och dag;

dels ock föreskriva, att här omförmälda statsbidrag skola utgå, byggnadsbidragen i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter stadgade grunderna och evakueringsbidraget i tillämpliga delar i huvudsaklig enlighet med de beträffande anslag till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter gällande grunderna samt såväl byggnadsbidragen som evakueringsbidraget på de närmare villkor i övrigt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas;

II. med ändring av vad 1927 års riksdag därutinnan bestämt

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må — utan hinder av gällande bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter samt beträffande statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter — bevilja *ej mindre* statsbidrag till uppförande å angiven plats i Östersund av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium) med ett belopp av 5,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser *ej* inräknade, dock med de inskränkningar, *att* statsbidraget *ej* må överskrida hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri *ej* inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt, *att* från det på sätt nu angivits bestämda beloppet skall enligt av 1927 års riksdag godkända grunder göras avdrag för viss del av det bidrag av statsmedel, som tidigare beviljats för anordnande av en tuberkulossjukstuga å samma plats, *samt att* före den 1 juli 1931 må av det totala statsbidraget utgå sammanlagt högst 625,600 kronor, *än även* för en tid av tre år efter det ifrågakvarande anstalt blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynad och godkänd, statsbidrag till driftkostnaderna vid anstalten med ett belopp för dag och patient, som med avseende å högst 162 vårdplatser med en krona överstiger det till tuberkulossjukhus i allmänhet utgående statsbidraget och i övrigt

motsvarar nämnda bidrag, dock med den inskränkning, att sammanlagda statsbidraget icke för någon tid må överstiga hälften av anstaltens enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga driftkostnader;

dels förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt i tillämpliga delar skola gälla av mig här omförmälda bestämmelser beträffande statsbidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive statsbidrag till driftkostnaderna för sådana anstalter, ävensom de särskilda föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t meddelas;

dels ock medgiva, att ifrågavarande statsbidrag må utgå från av riksdagen anvisade anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, respektive till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Ake Karlholm.